

FICIL
RAISE THE BAR!

Uzņēmumu un valsts pārvaldes gatavība Zaļā kursa īstenošanai Latvijā

2021. gada 18. jūnijs

Zaļās ekonomikas jautājumi tiek plaši apspriesti kā Latvijā, tā arī visā pārējā pasaulē. Gan publiskais, gan arī privātais sektors ir lielu pārmaiņu priekšā saistībā ar Eiropas zaļo kursu. Visu iesaistīto pušu efektīva sadarbība noteiks to, cik veiksmīgi būs noteikto mērķu sasniegšanā. Protams, uzņēmēji ir pievērsušies dažādiem ilgtspējas jautājumiem jau laicīgi, izvirzot ambiciozus plānus un padarot ilgtspēju par daļu no uzņēmuma stratēģijas, tomēr ir skaidrs, ka visiem, tai skaitā arī valstij, būs jāspēr viens solis tālāk. Investīcijas zaļajā jomā parasti saistāmas ar ilgtermiņa ieguldījumiem, raugoties, piemēram, 20 gadus tālā nākotnē. Ilgtermiņa stratēģijas un prioritāšu trūkums no valsts puses noved pie neskaidrības investoru vidū. Nezinot, kāds būs valsts virziens nākamajos 10-20 gados, investori nav gatavi ieguldīt zaļajos projektos, kas parasti saistāmi ar lieliem investīciju apjomiem un tiek plānoti ilgākā laika periodā. Ar ko investori var rēķināties, kāda ir politikas paredzamība un kāda ir publiskā sektora izpratne par šo jautājumu nozīmīgumu? Ņemot vērā, cik šī tēma ir sarežģīta, ir nepieciešamas padziļinātas zināšanas, lai pilnvērtīgi mainītu valsts politiku zaļās ekonomikas attīstības ietvaros. Šī iemesla dēļ FICIL dalās ar uzņēmēju pieredzi, labās prakses piemēriem un plāniem. Tieši tādēļ nozīmīga loma ir ciešai sadarbībai starp privāto un publisko sektoru, lai būtu skaidrs, kādi soļi jāspēr un kā konkrētas darbības un lēmumi ietekmēs uzņēmējus un sabiedrību kopumā.

Kamēr normatīvo aktu prasības vēl tiek precizētas, uzņēmumi, kuri apzinās savu ietekmi, jau strādā pie risinājumiem, lai kļūtu ilgtspējīgāki. FICIL un KPMG veiktajā pētījumā lielākā daļa aptaujāto uzņēmumu atzina, ka ilgtspēja jau zināmu laiku ir to biznesa attīstības stratēģijas sastāvdaļa vai pat tās pamats. Ja vēl pirms dažiem gadiem daudziem tā bija blakuslieta, kam nereti ar pamatdarbību nebija tieša sakara, šodien tas ir mainījies – arvien vairāk uzņēmēju domā un ik dienas meklē risinājumus, kā savu ražošanu, darba vidi, attiecības ar piegādātājiem un citas jomas padarīt arvien ilgtspējīgākas. Ilgtspēja ir loģisks attīstības ceļš, ja vēlamies strādāt, pelnīt un radīt labumu valstij, sabiedrībai un sev ne tikai rīt un parīt, bet arī pēc gada, desmit, divdesmit gadiem. To redzam 12 ārvalstu investoru stāstījumos, ko izlasīsit šajā dokumentā.

Tomēr pētījuma respondenti arī norāda, ka kritiski svarīga ir ne tikai pašu uzņēmumu, bet arī politikas plānotāju vienota izpratne par attīstības perspektīvām, izaicinājumiem un mērķiem. Tas ir viens no kļūšanas akmeņiem, un uzņēmēju vērtējums nav glaimojošs. Vienlaikus jāatzīst, ka abas puses – uzņēmēji un valsts – var mācīties viena no otras, tāpēc, balstoties uz veikto izpēti un FICIL biedru sniegto informāciju, esam izvirzījuši 10 rekomendācijas politikas plānotājiem. To īstenošana ir spēcīgākas tautsaimniecības un sabiedrības ilgtermiņa labklājības pamats.

Māris Gruzniņš
FICIL valdes priekšsēdētājs
Schwenk Latvija
valdes loceklis

Evija Šturca
FICIL valdes locekle
KPMG Baltics AS
partnere

Ilgtspējas tendences pasaulē, Eiropā un Latvijā

2015. gadā Francijas galvaspilsētā Parīzē 196 iesaistītās puses parakstīja Parīzes nolīgumu, kas paredz nodrošināt, ka globālā sasilšana pasaulē tiek noturēta tādā līmenī, lai gaisa temperatūra nesasniegtu 2° pieaugumu pēc Celsija skalas attiecībā pret pirmsindustriālā perioda gaisa temperatūru, vislabāk – ne vairāk par 1,5°C¹. Vislielākajā mērā globālās sasilšanas process saistīts ar siltumnīcefekta gāzu emisijām atmosfērā, kas burtiski rada “siltumnīcas” ietekmi uz zemeslodi, tādējādi veicinot temperatūras pieaugumu. Visbiežāk pieminētās un izplatītās oglekļa dioksīda jeb CO₂ emisijas veido ap 35 miljardiem tonnu gadā, taču, pieskaitot arī citas siltumnīcefekta gāzu emisijas, tās sasniedz pat 50 miljardus tonnu gadā². Tādējādi vienīgais veids, kā apstādināt

globālo sasilšanu, ir pēc iespējas samazināt šo emisiju apjomu, kas ik gadu nonāk atmosfērā, un iespēju robežās “savākt” tās gāzes, kas jau ir emitētas (izmantojot gan zemes

apmežošanas, gan tā saucamos *carbon capture* jeb oglekļa “savākšanas” risinājumus). Eksperti norāda – lai ierobežotu globālo sasilšanu līdz 1,5°C, līdz 2030. gadam nepieciešams emitēto gāzu apjomu samazināt par 50%, bet līdz 2050. gadam – panākt nulles emisiju stāvokli³.

Parīzes nolīgums definē trīs būtiskākos rīcības virzienus, kā panākt iepriekšminēto emisiju apjoma samazinājumu, – finansējums klimatneitralitātes sekmēšanai, inovāciju attīstība šajā jomā un vispārējās izpratnes un kapacitātes paaugstināšana⁴.

ES kā viena no Parīzes nolīguma dalībniecēm pēdējos gados spērusi būtiskus soļus, iezīmējot Zaļo kursu un sekmējot jaunus noturības, taisnīgas pārkārtošanās un ilgtspējīga finansējuma risinājumus.

Šogad Apvienotajā Karalistē, Glāsgovā norisināsies 26. Klimata konference, kuras ietvaros visticamāk tiks stiprināti Parīzē pieņemtie risinājumi. Tostarp konferences rīkotāji paredz, ka nepieciešams panākt vienošanos par pastiprinātu emisiju samazināšanu, valstu adaptācijas sekmēšanu klimata pārmaiņām un dažāda veida finanšu instrumentu tālāku attīstību, lai sekmētu klimata pārmaiņu mazināšanu, nepieciešamo inovāciju attīstību enerģētikā, ražošanā, transportā un citās jomās⁵.

Protams, zināmā mērā emisijas palīdzējuši mazināt Covid-19 pandēmija, kuras ietekmē 2020. gadā siltumnīcefekta gāzu emisijas samazinājās, tomēr to kritums nav tik būtisks, kā arī nevar rēķināties ar tā

noturīgumu ilgtermiņā – pasaulei pakāpeniski atkopjoties no pandēmijas. Dažādi avoti atsaucas uz 5-10% emisiju samazinājumu 2020. gadā⁶ - tas lielākoties ir noticis uz transporta rēķina (jo mēs

pārvietojamies mazāk – īpaši lielos attālumos, tai skaitā ar lidmašīnām). Tomēr jāņem vērā, ka samazinājies ir pasažieru, nevis kravu transporta pārvadājumu apjoms (kas atsevišķās jomās, pieaugot attālinātajai tirdzniecībai, ir pat pieaudzis), turklāt transporta sektors rada tikai ap 16-20% visu siltumnīcefekta gāzu emisiju pasaulē⁷.

1 The Paris Agreement | UNFCCC

2 Greenhouse gas emissions - Our World in Data

3 What Does “Net-Zero Emissions” Mean? 6 Common Questions, Answered | World Resources Institute (wri.org)

4 The Paris Agreement | UNFCCC

5 HOME - UN Climate Change Conference (COP26) at the SEC – Glasgow 2021 (ukcop26.org)

6 Global Energy Review: CO₂ Emissions in 2020 – Analysis - IEA

7 Data & Statistics - IEA

Atgriežoties pie Parīzes nolīgumā paredzētajiem globālās sasilšanas mazināšanas risinājumiem, jāatzīst, ka Eiropas Savienība (ES) kā viena no šī nolīguma dalībniecēm ir pēdējos gados spērusi būtiskus soļus, iezīmējot tās Zaļo kursu un sekmējot jaunus noturības (*resilience*), taisnīgas pārkārtošanās (*just transition*) un ilgtspējīga finansējuma (*sustainable finance*) risinājumus.

Kā viens no būtiskākajiem ES darbības virzieniem ir ilgtspējīgas dažādu nozaru uzņēmumu darbības sekmēšana, izmantojot finanšu pieejamības (vai nepieejamības) sviru. Par to liecina pēdējos gados pieņemtie tiesību akti, kas orientēti uz pieaugošu finanšu sektora ziņošanu par to klientu un investīciju portfeļu ilgtspēju un ESG kritēriju (*environment / social / governance* jeb *vide / sociālie jautājumi / pārvaldība*) integrēšanu finanšu sektora risku izvērtējumos attiecībā uz to klientiem un investīcijām.

Faktiski šī tendence ES līmenī jau sākās 2014. gadā, pieņemot tā dēvēto Nefinanšu ziņošanas direktīvu 2014/95/ES⁸, kas paredz pienākumu noteiktām uzņēmumu grupām (tai skaitā finanšu sektora uzņēmumiem un sabiedriskas nozīmes struktūrām) sniegt nefinanšu informāciju, kas attiecināma uz to darbību. Šogad Eiropas Komisija (EK) ir veikusi būtiskas izmaiņas

šīs direktīvas darbības jomā, nākot ar priekšlikumu jaunai direktīvai par korporatīvās ilgtspējas ziņošanu⁹, kas aizvieto iepriekšējo regulējumu, paplašinās ziņošanas pienākumu, attiecinot to uz plašāku uzņēmumu loku, un “nefinanšu snieguma” ziņošanu daudz konkrētāk jau ieliks ilgtspējas ietvarā, nosakot nepieciešamību izstrādāt ilgtspējas pārskatus.

Tāpat šī gada martā stājās spēkā Regula (ES) 2019/2088¹⁰ par informācijas atklāšanu, kas saistīta ar ilgtspēju, finanšu pakalpojumu nozarē. Tā savukārt paredz skaidru pienākumu finanšu tirgus dalībniekiem

integrēt ilgtspējas riskus savā darbībā, izvērtējot investīciju objektu ESG riskus.

Šim regulējumam seko arī Eiropas banku regulatora¹¹ un Eiropas Centrālās bankas vadlīnijas¹² par ESG risku integrāciju finanšu sektora

darbībā. Citiem vārdiem – tas, ka finanšu sektoram būs jāanalizē, jāapkopo un jāziņo plašāka informācija par to, kā ESG riski tiek ņemti vērā, izvērtējot to klientus un potenciālās investīcijas, pastarpināti nozīmē arī to, ka uzņēmumiem, kuriem finansējuma pieejamība ir svarīga, būs jāklūst arvien gatavākiem pašiem par savu darbību šādu informāciju apkopot un sniegt. Tas, gluži loģiski, nozīmē ne tikai informācijas sniegšanu, bet pēc būtības plašāku ilgtspējas aspektu integrāciju savā uzņēmējdarbībā.

Tas, ka finanšu sektoram būs jāanalizē, jāapkopo un jāziņo plašāka informācija par to, kā ESG riski tiek ņemti vērā, izvērtējot to klientus un potenciālās investīcijas, pastarpināti nozīmē arī to, ka uzņēmumiem būs jāklūst arvien gatavākiem pašiem par savu darbību šādu informāciju apkopot un sniegt.

8 EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2014/ 95/ ES - (2014. gada 22. oktobris), - ar ko groza Direktīvu 2013/ 34/ ES attiecībā uz noteiktu lielu uzņēmumu un grupu nefinanšu un daudzveidības informācijas atklāšanu - (europa.eu)

9 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0189&from=EN>

10 <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32019R2088&from=LV>

11 2020-10-15 BoS - ESG report MASTER FILEcl.docx (europa.eu)

12 Guide on climate-related and environmental risks (europa.eu)

Savā veidā ilgtspējas informācijas sniegšanu atvieglo ES Taksonomija¹³, kura paredz detalizētus kritērijus, kāda informācija un dati jāapkopo konkrētās nozarēs. Tomēr jāatzīst, ka vismaz sākotnējā posmā Taksonomijas pielietojums būs sarežģīts un laikietilpīgs – jo īpaši ņemot vērā, ka tikai šī gada aprīlī EK ir publicējusi Taksonomijas tehniskos dokumentus¹⁴, kas jau konkrētāk nosaka datu prasības un ziņošanas kritērijus jomās, kas saistītas ar nozaru ietekmi uz klimata pārmaiņām vai pielāgošanos tām. Citām Taksonomijas grupām – kā ilgtspējīga ūdens resursu izmantošana, pāreja uz aprites ekonomiku, piesārņojuma novēršana un kontrole un bioloģiskās daudzveidības aizsardzība un atjaunošana – šādi tehniskie dokumenti vēl nav izstrādāti.

Latvijā nereti dzirdam, ka mums klimata jautājumi nav aktuāli, jo valsts ir gana zaļa, klimats mums ir labvēlīgs, kārtīgas ziemas (kā šogad) vēl arvien mēdz būt, bet lieka silta diena nekaitēs. Tomēr nevar piekrist, ka mums par to nebūtu jāuztraucas. Īpaši aktuāli tas ir uzņēmumiem, kas strādā starptautiskajā vidē un, iespējams, ātrāk saskaras ar to, ka klimata izmaiņu dēļ to piegādātāju spēja izpildīt pasūtījumus var mainīties vai aizkavēties vai var nākties meklēt piegādātājus pavisam citviet. Tomēr ilgtermiņā tas var ietekmēt mūs visus – pieaugot temperatūrai karstākajos reģionos, var veidoties migrācijas efekts ziemeļu virzienā (kur atrodamies mēs), izdegot teritorijām, kas tuvāk ekvatoram, samazināsies pārtikas ražošanas kapacitāte un ūdens pieejamība citviet, bet globalizācijas apstākļos tas nozīmē lielāku spiedienu uz teritorijām, kur vēl ir auglīga zeme un pietiekams mitrums. Kā redzam, arī mūsu reģionā pēdējos gados pieaug vētru un ļoti strauji mainīgu laikapstākļu gadījumu skaits. Tās ir tikai dažas no sekām, kas jau tagad ietekmē vai tuvākajā laikā var ietekmēt arī mūsu dzīvi.

¹³ EU taxonomy for sustainable activities | European Commission (europa.eu)

¹⁴ Sustainable finance package | European Commission (europa.eu)

2020. gadā KPMG sadarbībā ar advokātu biroju tīklu Eversheds Sutherland veica globālu pētījumu, aptaujājot vairāk nekā 500 pasaules vadošo uzņēmumu ar mērķi noskaidrot to izpratni par klimata pārmaiņām, ietekmi uz uzņēmējdarbību un iemesliem, kādēļ uzņēmumi šai tēmai velta arvien vairāk uzmanības¹⁵. Aptuveni trīs ceturtdaļas aptaujāto uzņēmumu norādījuši, ka dekarbonizācijas mērķi ir ietverti to stratēģijās un rīcības plānos, aptuveni tikpat augstākā līmeņa vadītāju izprot, ka viņu pašu iespējas saglabāt savu amatu un turpināt darbu turpmākajos gados ir tieši atkarīgas no spējas izpildīt šos mērķus, kā arī – ka uzņēmumiem arvien vairāk jāuzlabo sava kompetence klimata jomā. Vaicāti, kādu praktisku ieguvumu uzņēmējdarbībai sniedz klimata mērķu definēšana un darbība to īstenošanai, vairāk nekā puse norādījuši ne tikai līdzdarbību globālo “nulles emisiju” mērķu sasniegšanā, bet arī izdevumu ietaupījumu uzņēmumam ilgtermiņā. Apmēram trešā daļa respondentu norādījuši, ka tādējādi nodrošina pieeju kapitālam un samazina iespējamību, ka kredītreitingu aģentūras, kuras arvien vairāk seko līdzī uzņēmumu darbībai šajā jomā, varētu pazemināt uzņēmumu reitingus. 28% sajūt spiedienu no saviem klientiem vai piegādes ķēdes partneriem, bet 22% uzskata, ka, sekmējot uzņēmuma ilgtspēju, novērs iespējamu investoru lēmumu iziet no uzņēmuma.

¹⁵ <https://home.kpmg/xx/en/home/insights/2020/11/climate-change-and-corporate-value-what-companies-really-think.html>

¹⁶ NACIONĀLAIS ENERĢĒTIKAS UN KLIMATA PLĀNS | Ekonomikas ministrija (em.gov.lv)

Līdzīgi iemesli dominē arī uzņēmumu atbildēs par to, kādēļ tie apkopo datus un publisko savus ilgtspējas pārskatus – galvenie iemesli ir ārējās prasības (regulējums, investori, klienti, nozares labā prakse) un iekšēja nepieciešamība (efektīvāka risku apzināšana un darbinieku pieprasījums, lai uzņēmums, kurā viņi strādā, būtu ilgtspējīgs).

Latvijā galvenais politikas plānošanas dokuments klimata mērķu jomā ir Nacionālais klimata un enerģētikas plāns (NEKP) 2021.-2030. gadam¹⁶, kas nosaka mērķus siltumnīcefekta gāzu emisiju apjoma samazināšanā, CO₂ piesaistes veicināšanā, atjaunojamās enerģijas īpatsvara veicināšanā galapatēriņā un transporta enerģijas patēriņā, siltumenerģijas patēriņa samazināšanā, pētniecības un attīstības izdevumu paaugstināšanā enerģijas un klimata mērķu sasniegšanā u.c. Tiesa, šī ziņojuma ietvaros aptaujātie uzņēmēji un eksperti uzsver, ka NEKP mērķi nenosaka pietiekami skaidras prioritātes un nav mehānisma, kā nodrošināt šo mērķu sekmīgu izpildi. Plāna īstenošana ir sadrumstalota, tā realizācijā iesaistīti vairāki resori un nav skaidras un regulāras uzraudzības, kā arī NEKP definētie mērķi bieži netiek saprotami un secīgi transformēti zemāka līmeņa plānošanas dokumentos, politikas iniciatīvās un publiskā finansējuma novirzīšanā noteikto mērķu sasniegšanai.

Definētie mērķi bieži netiek saprotami un secīgi transformēti zemāka līmeņa plānošanas dokumentos, politikas iniciatīvās un publiskā finansējuma novirzīšanā noteikto mērķu sasniegšanai.

Klimata pārmaiņu mazināšana un pielāgošanās tām nenoliedzami ir šobrīd visbiežāk minētā un aktuālākā ilgtspējas joma. Tai pašā laikā ne mazāk aktuāli ir sociālie un pārvaldības jautājumi. Kā vienas no būtiskākajām mūsu reģionā uzsvēramas sabiedrības novecošanās un paaudžu sadarbības, dažādu sabiedrības grupu diskriminācijas, uzņēmumu darbības caurspīdības, godprātīgas iepirkumu prakses, pretkorupcijas un citas jomas. Kaut arī tās pagaidām nav ietvertas iepriekšminētajā ES regulējumā tik lielā detalizācijā kā klimata pārmaiņu jautājumi, ESG risku vērtējumā finanšu sektoram jāvērtē arī šie kritēriji. Tāpat EK patlaban plāno izstrādāt vienotu ilgtspējas ziņošanas standartu, kas būtu saistošs Korporatīvās ilgtspējas ziņošanas direktīvas¹⁷ subjektiem, kā arī dienaskārtībā ir iniciatīva par jaunu ilgtspējīgas korporatīvās pārvaldības direktīvu.

Šajās jomās Latvijas politikas plānošanā nav izstrādāti tik detalizēti dokumenti kā iepriekšminētais NEKP, tomēr atsevišķās jomās tiek izstrādātas iniciatīvas vai vadlīnijas.

¹⁷ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52021PC0189&from=EN>

¹⁸ Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likums (likumi.lv)

¹⁹ VALSTS KAPITĀLSABIEDRĪBU PĀRVALDĪBA (valstskapitals.gov.lv)

²⁰ download (riga.lv)

²¹ KORPORATĪVĀS PĀRVALDĪBAS KODEKSS (tm.gov.lv)

Piemēram, korporatīvās pārvaldības joma publiskajā sektorā tiek regulēta Publiskas personas kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības likumā¹⁸ un Pārresoru koordinācijas centra izstrādātajās vadlīnijās¹⁹, tāpat Rīgas dome 2020. gadā ir pieņēmusi noteikumus par kapitāla daļu un kapitālsabiedrību pārvaldības kārtību²⁰. Savukārt Tieslietu ministrija 2020. gadā beigās apstiprināja Korporatīvās pārvaldības kodeksu²¹, kas vadlīniju formā sniedz informāciju komersantiem par labas pārvaldības principiem.

Kā Latvijas normatīvajā regulējumā transformēsies jaunākās Eiropas Komisijas prasības par ilgtspējas informācijas sniegšanu finanšu un pakārtoti arī citos sektoros, vēl nav precīzi skaidrs, taču zināms, ka Finanšu un kapitāla tirgus komisija jau strādā pie prasībām ESG faktoru integrēšanai Kredītriska pārvaldīšanas noteikumos. Paredzams, ka noteikumi tiks apstiprināti jau 2021. gadā un pakāpeniski ieviesti finanšu tirgus dalībnieku un kredītiestāžu darbībā.

Ilgtspēja kā biznesa stratēģija – labā prakse

Kamēr normatīvo aktu prasības vēl tiek precizētas, uzņēmumi, kuri apzinās savu ietekmi uz globālajiem procesiem un vietējo sabiedrību, jau strādā pie risinājumiem, kā mazināt savu ekoloģisko “pēdu”, veidot sabiedrībai, darbiniekiem un klientiem draudzīgu vidi un būt caurskatāmiem savā darbībā.

Šī ziņojuma ietvaros tika veiktas padziļinātas intervijas ar 12 uzņēmumiem – Ārvalstu investoru padomes Latvijā (FICIL) biedriem, kuri pārstāv informācijas tehnoloģiju, nekustamo īpašumu pārvaldības, būvmateriālu ražošanas, pārtikas rūpniecības, mazumtirdzniecības u.c. nozares.

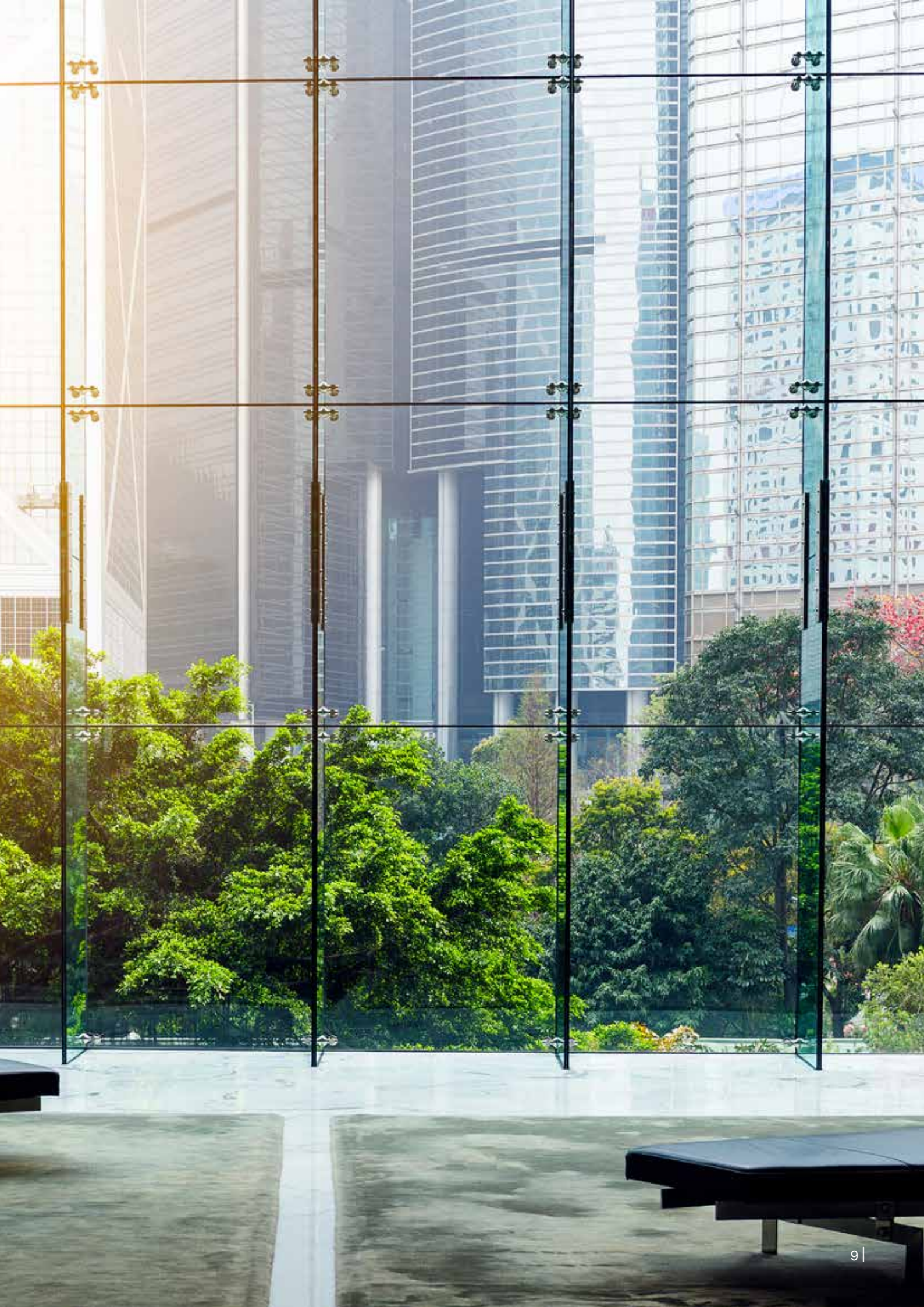
Visi aptaujātie uzņēmumi atzina, ka ilgtspēja jau zināmu laiku vairs nav “blakuslieta” citiem uzņēmuma procesiem, bet gan to biznesa attīstības stratēģijas sastāvdaļa vai pat pamats. Ņemot vērā, ka intervētie uzņēmumi pārstāv starptautiskas grupas, lielākoties stratēģiskie uzstādījumi ilgtspējas jomā ir izstrādāti grupas līmenī, tomēr uzņēmumiem katrā valstī ir iespējas tos pielāgot vietējām reālijām un vajadzībām.

Būtisku daļu šo uzņēmumu ilgtspējas mērķu un aktivitāšu veido sociālie mērķi – drošāka, izaugsmi veicinoša un patīkamāka vide darbiniekiem, atklāta komunikācija ar klientiem un sadarbības partneriem, kā arī atbalsts vietējai sabiedrībai gan nacionālā, gan ļoti lokālā līmenī. Vienlaikus visiem uzņēmumiem ir noteikti mērķi to vides ietekmes rādītāju uzlabošanai, kā arī, apzinoties globālos mērķus, vairāki rūpniecības uzņēmumi jau ir sākuši aktīvu darbu pie tā, lai savu līdzšinējo tradicionālo biznesu transformētu ilgtermiņā, pielāgojoties klimata pārmaiņām un to prasībām.

Vienlaikus jānorāda, ka visi šī ziņojuma ietvaros intervētie FICIL biedri norādīja, ka ilgtspējīgākai tautsaimniecības un uzņēmējdarbības vides attīstībai Latvijā kritiski svarīga ir ne tikai pašu uzņēmumu, bet arī politikas plānotāju vienota izpratne par attīstības perspektīvām, izaicinājumiem un mērķiem.

«Būt ilgtspējīgam – tas uzņēmumam palīdz sacensībā par labākajiem talantiem, savukārt jums pieredze šajā jomā var kļūt par odziņu savā personiskajā karjerā.»

Sāra Nordbranda, grupas ilgtspējas vadītāja

Telekomunikācijas, mākoņpakalpojumi, IT drošības risinājumi, video straumēšana, monitorings u.c. risinājumi

Pēdējos gados uzņēmums būtiski ieguldījis ilgtspējas attīstībā, sākot ar uzņēmuma mērķu apzināšanos iekšēji un ārējo ietekmes pušu analīzi, kā rezultātā tika identificētas 10-15 potenciālās ilgtspējas jomas, no kurām uzņēmums atlasīja trīs būtiskākās ar lielāko iespēju radīt pozitīvu ietekmi:

- 01 Klimats un aprites ekonomika** – uzņēmums plāno līdz 2030. gadam sasniegt nulles emisijas visā vērtību ķēdē un realizēt *zero-waste* principu, kā arī attīstīt aprites ekonomikas principus klientu attiecībās;
- 02 Digitālā iekļaušana** – digitālo savienojumu nodrošināšana dažādām sabiedrības grupām un reģioniem, izglītības veicināšana, atbildīgas tiešsaistes risinājumu lietošanas veicināšana;
- 03 Privātums un drošība** – augsti standarti attiecībā uz datu drošību un informācijas apstrādi.

Līdzās šīm tēmām uzņēmums lielu uzmanību velta dažādības un iekļaušanas, darbinieku iesaistes, bērnu tiesību un citām jomām.

Telia ilgtspējas stratēģija netiek veidota atsevišķi no biznesa stratēģijas – tās ir cieši integrētas, tai skaitā uzņēmuma vadītājiem nosakot specifiskus ar ilgtspējas mērķiem saistītus sasniedzamos rādītājus, integrējot tos uzņēmuma risku pārvaldībā, sadarbības partneru atlases (*due diligence*) un uzraudzības procesā, darbinieku iesaistes aktivitātēs un apmierinātības rādītājos un citos biznesa procesos. Tostarp uzņēmums, balstoties uz veikto ilgtspējas risku novērtējumu, veic ap 100 sadarbības partneru auditu gadā (Covid pandēmijas laikā izstrādāts jauns neklātienas audita risinājums), kā arī veic piegādātāju novērtējumu vides jomā.

Uzņēmums atzīst, ka par ilgtspējas jautājumiem arvien vairāk interesējas arī investori. Pēdējos trīs gados Telia ir pievērsusies ne tikai savu ilgtspējas rādītāju

ziņošanai, bet arī piegādes ķēdes vides ietekmes analīzei, taču process nav viegls – tas nozīmē arvien lielāku nepieciešamību iegūt datus no līgumpartneriem, kuriem ne vienmēr pašiem šī informācija ir apkopota un pieejama. Tomēr uzņēmums strādā pie tā, lai vienkāršotu un automatizētu procesu, vienlaikus iegūstot arvien detalizētāku un praktiski noderīgāku informāciju.

Telia veido ilgtspējas pārskatu grupas līmenī – iepriekšējos gados tas ticis balstīts uz GRI, TCFD un ANO principiem, taču pirms trim gadiem uzņēmums izstrādāja pats savu ilgtspējas ziņošanas standartu, kas tiek izmantots tā pārskatu sagatavošanā. Standarta izveidē ņemtas vērā ES līmeņa ilgtspējas ziņošanas iniciatīvas, ES Taksonomijas projekts (kurā telekomunikāciju joma gan nav pietiekami detalizēti izstrādāta), cilvēktiesību un vides prasības, kā arī specifiskas nozares prasības. Uzņēmums uzskata, ka tuvākajos gados ilgtspējas pārskati kļūs par daudzu uzņēmumu ikdienu un lielākais izaicinājums ir noorientēties, kādu pieeju izmantot un kāda informācija uzskatāma par būtisku.

Covid pandēmijas laikā uzņēmuma ieguldījumi ilgtspējā nav mazinājušies, drīzāk otrādi – pastiprināta uzmanība tūkusi veltīta darbinieku veselībai un labklājībai, turklāt – ņemot vērā grupas uzņēmumu darbības tirgu atšķirīgos valdību pieņemtos regulējumus. Tāpat liela vērība veltīta tam, lai nodrošinātu sakaru tīklu kapacitātes pieaugumu gan darbinieku, gan klientu vajadzībām, kuri daudz vairāk strādā un mācās mājās, tiešsaistes vidē. Atsevišķās valstīs uzņēmums pastiprinātu uzmanību veltīja izglītības atbalstam, tai skaitā piegādājot datortehniku, nodrošinot programmatūras atbalstu un satura risinājumus. Citviet nodrošināja iespēju mazajiem un vidējiem uzņēmumiem izvietot bezmaksas reklāmas, kā arī ātri un efektīvi pāriet uz tiešsaistes tirdzniecību. Tāpat vairākās valstīs, tai skaitā Latvijā, grupas uzņēmumi sadarbībā ar publiskajām institūcijām izstrādāja monitoringa risinājumus, lai Covid laikā mērītu cilvēku kustību. Risinājumos izmantoti dati tikai apkopotā un pilnībā anonimizētā veidā.

«Viens no lielākajiem izaicinājumiem uzņēmumiem ir ilgtspējas informācijas un ziņojumu sagatavošanas pieeja un tai nepieciešamie dati. Tas noteikti būs viens no turpmāko pārī gadu svarīgākajiem jautājumiem.»

Olesja Ivanova, operacionālā vadītāja (COO)

B2B IT pakalpojumi Live Casino nozarē

Ilgtspēja ir integrēta uzņēmuma attīstības stratēģijā un ikdienas darbībā, īpaši akcentējot sešas būtiskākās jomas:

01 **Dažādība** darba vidē;

02 **Atbildīga spēle** (lai gan uzņēmums pats nesniedz azartspēļu pakalpojumus, tas izstrādā un nodrošina risinājumus saviem klientiem, tādējādi uzskata par būtisku savas darbības jomu izstrādāt atbildīgus, skaidri saprotamus risinājumus un vērst arī klientu uzmanību uz iespējamiem riskiem);

03 **Atbildīga uzņēmējdarbības prakse;**

04 **Darbinieki un darba vide** (jāņem vērā, ka uzņēmuma darbinieki ir lielākoties gados jauni cilvēki, kuriem ilgtspējas aspekti ir būtiski arī darba devēja izvēlē);

05 **Sabiedrība** (atbalsts izglītībai un IT nozares attīstībai);

06 **Vide** (lai arī uzņēmums nenodarbojas ar rūpniecību, tas savā darbībā pievērš uzmanību vides faktoriem, piemēram, savu biroja ēku prasībām, apgaismojumam u.c., kā arī studiju aprīkojumam un inovācijām tajās – ņemot vērā, ka tradicionāli spēļu organizēšanai nepieciešamās studijas ir energoresursu ietilpīgas).

Par vienu no būtiskākajām ietekmes jomām uzņēmums uzskata atbildīgas spēles veicināšanu, un šim nolūkam ir izveidota Evolution Academy apmācību programma, kura norisinās ik gadu un kurā darbinieki tiek apmācīti atpazīt problēmgadījumus, ar iespējamām atkarībām saistītus lietotāju paradumus un atkarību pazīmes spēļu čatā. Lai arī uzņēmums pats nesaskaras ar gala lietotāju (spēlētāju), šī informācija tiek komunicēta klientiem un kopīgi domāts par risinājumiem.

Kopš 2019. gada Evolution Gaming apkopo datus par uzņēmuma sniegumu visās iepriekšminētajās jomās un ir uzsācis ilgtspējas informācijas publiskošanu pārskatā par uzņēmuma darbību. Turpmākajos gados lielāku uzsvāru plānots likt uz informāciju, kas saistīta tieši ar vides ietekmi, un pārskatu veidot, balstoties uz Apvienoto Nāciju Ilgtspējīgas attīstības mērķu prasībām.

Covid ietekmē uzņēmuma ilgtspējas iniciatīvas ir pat paplašinājušās, nevis sarukušas. Tostarp uzņēmums uzrunāja un piedāvāja darba iespējas daļai cilvēku, kas pandēmijas dēļ citviet bija palikuši bez darba, augstskolām ziedoja lietotu datortehniku efektīvai attālinātā mācību procesa nodrošināšanai, kā arī ziedoja iekārtas medicīnas iestādēm.

Ņemot vērā, ka Evolution Gaming ir kotēts biržā, tas pēdējā laikā arī izjūt investoru interesi uzņēmumu ilgtspējas jomā, tādējādi paredzams, ka nākotnē arvien lielāks skaits uzņēmumu veltīs šiem jautājumiem vērību.

«Ir jābūt impulsam no vadības un darbinieku aktīvai iesaistei. Palieliet zem ilgtspējas lietussarga daudzas mazas aktivitātes un ļaujiet tām izplatīties visā organizācijā. Tādējādi cilvēki paši uzņemsies iniciatīvu un atbildību, iesaistīs citus un radīs aizrautību.»

Frode Gronvolds, valdes priekšsēdētājs

Nekustamo īpašumu pārvaldība un noma

Ilgspējai ir atvēlēta ļoti augsta vieta uzņēmumu grupas dienaskārtībā, un arī Baltijā uzņēmums pakāpeniski to integrē savā attīstības stratēģijā. Patlaban viens no pieciem uzņēmuma stratēģijas virzieniem ir tieši saistīts ar ilgtspēju, ilgtspējīgas domāšanas un darbības sekmēšanu. Būtiskākie praktiskās darbības virzieni saistīti ar:

- 01 CO₂ emisiju mazināšanu** – tiek veikts monitorings visos uzņēmuma pārvaldītajos īpašumos, atsevišķos no tiem noteikti konkrēti emisiju mērķi un attiecīgas darbības mērķu sasniegšanai;
- 02 Ēku būvniecība atbilstoši BREEAM sertifikācijai** – uzņēmumu grupa vēlas sasniegt tādu līmeni, lai visi tās pārvaldītie īpašumi būtu atbilstoši BREEAM Excellent standartam (kas tostarp nosaka būtiskus ēku energoefektivitātes, kvalitātes, klientu apmierinātības u.c. aspektus). Baltijā šī joma tikai attīstās, taču 2021. gadā pirmā Linstow attīstītā ēka jau ir saņēmusi šo sertifikātu;
- 03 Droša un veselīga darba vide** – uzņēmumu grupas līmenī Norvēģijā šai jomā ir izstrādāta ceļa karte līdz 2050. gadam, Baltijā patlaban tiek vērtēts, kā attīstīt šo virzienu;
- 04 Labdarība** – ņemot vērā uzņēmuma aktīvo darbību Latvijā, tas arī vēlas sniegt savu ieguldījumu sabiedrībā. Katrā valstī tiek izvēlētas tādas atbalsta jomas, kas ir nozīmīgas attiecīgās valsts videi un iedzīvotājiem – Latvijā uzņēmums aktīvi atbalsta Ronald McDonald House Charities labdarības organizāciju, nodrošinot veselības aprūpi ap 5000 bērniem katru gadu.

Uzņēmums ir novērojis, ka pakāpeniski arī ārējie partneri – īpaši finanšu institūcijas – pievērš arvien lielāku uzmanību uzņēmumu ilgtspējas jautājumiem. Tiesa, ņemot vērā Linstow virzību uz BREEAM standartiem atbilstošu būvniecību, nodrošināt atbilstību partneru prasībām, iespējams, būs salīdzinoši vieglāk – jo BREEAM ir paredzējis salāgot savu standartu prasības ar ES Taksonomijas prasībām, kas atvieglos atskaitīšanās un datu pierādīšanas darbu nozares uzņēmumiem.

Par sertifikācijas nozīmi uzņēmuma vadība uzsver, ka vēl pirms 15-20 gadiem bija grūti pamatot, kādēļ uzņēmumam tas būtu nepieciešams. Tagad tā ir uzņēmējdarbības nepieciešamība – sertifikāta esamība nodrošinās, ka ēku vērtība laika gaitā pieaugs, savukārt īpašumus, kuriem šāda sertifikāta nav, būs arvien grūtāk pārdot. Arī klienti biežāk sāk interesēties par ēku ilgtspēju. Savā turpmākā attīstībā Linstow plāno pievērst arvien vairāk uzmanības projektu ilgtermiņa ietekmei – gan vides, gan sociālajiem aspektiem saistībā ar ekonomiskajiem ieguvumiem un atdevi.

Ilgspēja atspoguļojas arī ikdienas vadības procesos – piemēram, piegādātāju izvēlē. Pirmkārt, būvniecības kompānijām ir jāspēj nodrošināt atbilstību BREEAM standarta prasībām. Tādējādi arī vietējo būvniecības kompāniju kompetence pakāpeniski pieaug un tās kļūst ilgtspējīgākas savā darbībā – ne tikai attiecībā uz Linstow projektiem, bet kopumā. Tāpat uzņēmums pēta, kā būvniecībā izmantot pēc iespējas mazāk betona apjomu (piemēram, aizvietojot to ar koku, kur iespējams). Īpašumu pārvaldīšanas (piemēram, viesnīcu operatoru) jomā uzņēmums vēl nav noteicis tik stingrus partneru atlases kritērijus, taču redz, ka arī paši operatori arvien vairāk orientējas uz ilgtspējīgu darbību.

Grupā līmenī uzņēmums integrē ilgtspējas informāciju gada pārskatos, kā arī ik gadu publisko atsevišķu enerģijas patēriņa ziņojumu. Patlaban tiek strādāts pie jaunas ziņošanas sistēmas, kas ietvers visus trīs siltumnīcefektu gāzu emisiju tvēruma līmeņus – gan uzņēmuma tiešo, gan netiešo ietekmi. Balstoties uz 2019. gada datiem (jo 2020. gads Covid ietekmē nav uzskatāms par «standarta» gadu), tiks noteikti uzņēmuma tālākie attīstības mērķi šajā jomā.

Izņemot iepriekšminēto aspektu, Covid uzņēmuma ilgtspējas virzībā nav ieviesis būtiskas izmaiņas, taču saskata, ka tam būs paliekoša ietekme uz nekustamo īpašumu nozari – tiks būvēti kompaktāki biroji, kas paredz elastīgas darba iespējas, jo darbs no mājām un jauni paradumi visticamāk ir ar paliekošu efektu.

«Veiksmes atslēga ir iekšējā komunikācija par ilgtspēju un tās mērķiem. Ļoti būtiski ir demonstrēt konkrētus labās prakses piemērus, rezultātus, fokusēties uz praktisku informāciju.»

Valdis Turlais, Rimi Latvia valdes priekšsēdētājs

Mazumtirdzniecība

Ilgspēja ir Rimi DNS sastāvdaļa un pamatā ikvienam biznesa lēmumam. Liela ietekme iet roku rokā ar lielu atbildību, un uzņēmums ir apņēmis veidot pozitīvu ietekmi sabiedrībā, attiecībā uz vidi un uz saviem darbiniekiem.

Rimi Baltic ilgtspējas programmu veido piecas jomas:

- 01 Vide** – uzņēmums tiecas mazināt savu ietekmi uz vidi, veicināt klimatneitrālu procesu ieviešanu savā darbībā un palīdzēt pircējiem izdarīt ilgtspējīgas izvēles;
- 02 Veselība** – Rimi konsekventi pilnveido veselīgu produktu piedāvājumu un aktīvi iesaistās veselīga dzīvesveida veicināšanā;
- 03 Vietējā sabiedrība** – uzņēmums aktīvi iesaistās vietējās sabiedrības dzīvē;
- 04 Kvalitāte** – kvalitāte un sociālā atbildība ir cieši saistīta ar uzņēmuma ikdienas darbību;
- 05 Dažādība** – uzņēmums sekmē dažādību ikdienas darbā un uzskata to par konkurētspēju paaugstinošu faktoru.

Rimi mātes uzņēmums ICA Group (Zviedrija) ir izstrādājis ilgtspējas politiku un vadlīnijas. Rimi tās ievieš savā darbībā, vienlaikus nosakot konkrētus mērķus un aktivitātes piecās iepriekšminētajās jomās. Bez šaubām, to noteikšanā tiek ņemta vērā trīs Baltijas valstu tirgus specifika un vietējais konteksts. Ilgtspējas programmas pārvaldību nodrošina Korporatīvās atbildības padome, kas tiecas reizi ceturksnī, lai pārskatītu sniegumu noteikto KPI jomās un apspriestu stratēģiskās iniciatīvas. Korporatīvās atbildības direktors ir arī Baltijas vadības komandas loceklis.

Tāpat uzņēmums sagatavo ceturkšņa un gada pārskatu par ilgtspējas aktivitāšu rezultātiem, kur īpaša uzmanība tiek veltīta CO₂ emisiju apjomam, pārtikas atkritumu pārvaldībai, sociālo un kvalitātes auditu rezultātiem un citiem jautājumiem. Tomēr Rimi atzīst, ka datu apkopošana dažkārt ir izaicinājums, jo uzņēmums darbojas trīs valstīs, kur katrā ir atšķirīgas prasības normatīvo aktu jomā un tādējādi jāveic datu harmonizācija.

Dati, kurus uzņēmums apkopo ilgtspējas pārskata ietvaros, vienlaikus ir arī būtisks informācijas avots lēmumu pieņemšanai – piemēram, CO₂ rādītāji vai pārtikas atkritumu apjoms norāda, kurās jomās uzņēmumam jāveic uzlabojumi un kam jāpievērš uzmanība.

Līdzās lēmumu pieņemšanai uzņēmuma iekšienē Rimi Baltic arī strādā ar piegādātājiem – redzamākā daļa ir ilgtspējas pielikums ikvienam līgumam ar piegādātāju. Šis pielikums ir obligāts un definē būtiskākās ilgtspējas politikas prasības un to īstenošanas principus. Gadījumos, kad piegādātājs nevēlas parakstīt šo pielikumu un uzņemties attiecīgu atbildību, Rimi neslēdz sadarbības līgumu.

Attiecībā uz Covid uzņēmums atzīst, ka ilgtermiņā tā ilgtspējas mērķus pandēmija nav mainījusi, taču īstermiņā noteikti ietekmējusi ar veselību saistītu iniciatīvu prioritizāciju (tai skaitā darbinieku veselības, drošas iepirkšanās un e-komercijas jomās). Taču kopumā pandēmija ir bijusi labs tests uzņēmuma korporatīvās atbildības stratēģijai, kas pierādījusi sevi kā dzīvotspējīgu šādos apstākļos.

«CO₂ emisiju jautājums ir cieši saistīts ar mūsu pamatbiznesu, vērtībām un produktiem – rūpes par emisiju samazināšanu ilgtermiņā dod priekšrocību pār konkurentiem. Tāpēc raugāties, kā varam uzlabot darbību katrā posmā – loģistikā, iekārtu izvēlē, energoefektivitātes un citās jomās.»

Haralds Vīgants, valdes loceklis

Industriālo kokskaidu granulu ražošana un realizācija

Atšķirībā no daudzām citām rūpniecības nozarēm uzņēmums darbojas jomā, kuras resurss pats par sevi ir ilgtspējīgs. Vienlaikus tieši ar kokapstrādi saistītajām nozarēm nereti pārmet mežu izzāģēšanu un CO₂ dabiskās «akumulēšanas» iespēju mazināšanu. Tādēļ Latgran savu darbību no ilgtspējas viedokļa plāno četros būtiskos virzienos:

- 01 Mežsaimniecība un mežizstrāde** – uzņēmums rūpējas, lai resurss būtu pieejams ilgtermiņā, un, ņemot vērā, ka koki vidēji izaug aptuveni 70 gadu laikā, ir būtiski par to audzēšanu un mežam atbilstošu bioloģisko daudzveidību rūpēties jau šodien;
- 02 Granulu ražošana** – procesā tiek izmantota koksne, taču tiek iegūts videi draudzīgāks kurināmais nekā, piemēram, akmeņogles. Tāpat uzņēmums regulāri izvērtē iespējas ražošanas procesā samazināt siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomu, patērētās elektroenerģijas apjomu, patērēto degvielas apjomu un ievērot aprītes ekonomikas pamatprincipus rezerves daļu izmantošanā;
- 03 Biomateriālu ražošana** – domājot, kā radīt lielāku pievienoto vērtību koksnei un augot līdzī tehnoloģiju attīstībai, Latgran un tā mātes uzņēmums Igaunijā izvērtē iespējas no esošā resursa radīt iespējami augstākas pievienotās vērtības produktus biomateriālu / biokīmikāliju jomā, kas aizvietotu videi mazāk draudzīgus produktus;
- 04 Sociālie aspekti** – primāri svarīga rūpniecības uzņēmumam ir darba drošība un darba vide, taču uzmanība tiek veltīta arī reģionālās sabiedriskās vides veidošanai, jo uzņēmuma struktūrvienības galvenokārt darbojas Latvijas reģionos. Aktivitātēs, kas saistītas ar vietējās sabiedrības atbalstu, labprāt iesaistās arī Latgran darbinieki.

Latgran uzsver, ka no mežā pieejamā kokmateriāla aptuveni 20% nav izmantojami zāģmateriālu un tālākā būvmateriālu vai galdniecības materiālu ražošanā, taču šis resurss ir

izmantojams enerģētikā un pārstrādājams granulās. Tāpat uzņēmums pārstrādā zāģētavu radītos blakusproduktus – piemēram, skaidas un šķeldu. Tādējādi uzņēmums palīdz attīstīt bezatlikumu pieeju mežsaimniecībā un kokapstrādē.

Tā kā atbilstība ilgtspējīgiem standartiem ir gan pašu interesēs, gan tas ir būtiski klientiem, uzņēmums darbojas atbilstoši ilgtspējīgas biomasas programmas standartam un saskaņā ar to gatavo publiski pieejamus pārskatus, kuru tapšanā tiek iesaistītas ārējās ietekmes puses, piemēram, Pasaules dabas fonds Latvijā un citas organizācijas.

Biomasas sertifikācijas standartu prasības arī palīdz praksē ieviest ilgtspējīgas darbības principus. Tāpat uzņēmumā atbilstoši prasībām ir izveidota vides pārvaldības, darba drošības un energopārvaldības sistēma. Prasību ievērošanas virsuzraudzību veic divi darbinieki – viens starptautiskā līmenī sabalansējot un izvērtējot prasības starp valstīm un otrs reģionālajā līmenī. Ilgtspējas darbības principu ievērošanā ir iesaistīti visi darbinieki atbilstoši standartu izvirzītajām prasībām. Katrā jomā arī tiek noteikti mērķi konkrētām struktūrvienībām un to vadītājiem, kā arī sasniedzamie rezultatīvie rādītāji, kuriem ik ceturksni tiek sekots līdzi. Ilgtspējai ir būtiska loma arī lēmumu pieņemšanā – piemēram, izskatot jaunu iekārtu iegādi (vai tās palīdzēs mazināt enerģijas patēriņu).

Pēdējos gados uzņēmums attīsta automatizāciju un datu uzkrāšanu par aspektiem, kas tai skaitā saistīti ar ražošanas procesa CO₂ ietekmes noteikšanu. Tiek veikta dažādu indikatoru uzskaitē ražošanas procesā un noteiktas līmeņatzīmes, lai samazinātu produkta CO₂ pēdas nospiedumu visa produkta ražošanas ciklā – no stādiņa iestādīšanas mežā līdz gala produkta piegādei klientam un tā patēriņam. Uzņēmuma vadība atzīst, ka mātes uzņēmumam Igaunijā ir vienkāršāk izveidot šo uzskaiti, jo tas aptver visu produkta ražošanas ciklu, bet Latvijā piegādes ķēdē iesaistīti arī citi dalībnieki, kuri šādu uzskaiti Latgran vajadzībām vēl nevar nodrošināt. Taču tas ir laika jautājums, kura virzību uzņēmuma skatījumā stimulēs arī finanšu sektora attīstības tendences, arvien vairāk iedziļinoties uzņēmumu nākotnes vērtības un ilgtspējas risku jautājumos.

«Līdzās citiem ilgtspējas mērķiem un jomām – kā, piemēram, klimata pārmaiņām, kas patlaban ir kritiski svarīgas, - ļoti būtiska ir arī cīņa ar ēnu ekonomiku. Covid laikā tās nozīme ir pieaugusi vairāk nekā jebkad. Lai ēnu ekonomika darbotos, ir nepieciešams, lai abās piegādes ķēdes pusēs tā tiktu tolerēta. Mēs strādājam ar saviem piegādātājiem un partneriem un izglītojam viņus, kādēļ tas nav pieņemami, taču tas prasa daudz lielāku uzmanību visos līmeņos.»

Reinholds Šneiders, valdes priekšsēdētājs

Cementa un būvmateriālu ražošana

Ilgtspēja uzņēmuma skatījumā ir viens no būtiskākajiem gan atbilstības, gan uzņēmējdarbības attīstības faktoriem. Savā darbībā par būtiskākajām ietekmes jomām uzņēmums noteicis:

01 Veselība un drošība darba vidē – uzņēmums ir izvirzījis mērķi sasniegt nulles līmeni negadījumu ziņā un izstrādājis ceļa karti, kā šo mērķi sasniegt. Līdzās ražošanas procesiem būtisks darbs tiek ieguldīts uzņēmuma autovadītāju izglītošanā, sekmējot atbildīgu rīcību uz ceļa un aicinot arī citus satiksmes dalībniekus sniegt atsauksmes par uzņēmuma autovadītāju rīcību;

02 Klimata mērķi – tiek skatīti kopsakarībās ar uzņēmējdarbības mērķiem. 2022. gadā uzņēmums paredzējis pietuvoties mērķim samazināt fosilo degvielu izmantošanu līdz nullei, tomēr būtiskas emisijas rodas tieši cementa ražošanas procesā, un uzņēmums to apzinās. Latvijā uzņēmums rada 8% no visa CO₂ emisiju apjoma, tādēļ meklē risinājumus emisiju apjoma mazināšanai. Potenciāls virziens ir oglekļa savākšanas tehnoloģijas, taču tas ir dārgs risinājums, tādēļ notiek dialogs ar lēmumu pieņēmējiem par vienotu pieeju šī risinājuma izmantošanā;

03 Ēnu ekonomikas mazināšana – kaut arī uzņēmums pats darbojas caurspīdīgi, tas uzskata, ka ēnu ekonomika mazina tautsaimniecības konkurētspēju, tādēļ, cik iespējams, iesaistās procesos, kas saistīti ar «pelēkās zonas» mazināšanu, un publiski par šiem jautājumiem runā;

04 Korporatīvās sociālās atbildības aktivitātes – saistītas ar uzņēmuma tuvumā esošajām ārējām ietekmes pusēm, sabiedrību, pašvaldību iedzīvotājiem.

Tieši klimata mērķus uzņēmums uzskata par visnozīmīgākajiem uzņēmuma pastāvēšanai ilgtermiņā – tos nesasniedzot, ir jārēķinās, ka cements kā būvmateriāls pamazām izzudīs. Līdz ar to uzņēmuma pastāvēšana ir tieši atkarīga no emisiju apjoma samazināšanas. Ar šo mērķi ir saistīti visi Schwenk Latvija un citu grupas uzņēmumu

investīciju lēmumi (piemēram, jaunu iekārtu, atkritumu samazināšanas u.c. jomās). 95% investīciju patlaban ir cieši saistīti ar CO₂ samazināšanas ceļa karti, kas ir saistoša ikvienam uzņēmumā strādājošajam. Arī vadības sanāksmēs klimata mērķi un arī citi iepriekšminētie ilgtspējas mērķi ir ikdienas darba kārtības jautājumi.

Uzņēmuma vadība atzīst, ka arvien vairāk klimatneitrālu būvmateriālu pieprasījums nāk no klientiem – Baltijas valstīs tas vēl nav tik izteikti, taču Skandināvijā uzņēmums vairs nevar tirgot cementu, kura ražošana saistīta ar augstām CO₂ emisijām.

Lai sasniegtu definētos ilgtspējas mērķus, uzņēmums ik gadu nosaka konkrētas prioritātes, kuru realizācija ir piesaistīta darbinieku atalgojuma un bonusu aprēķina kārtībai. Grupas līmenī un arī Latvijā ir izveidota CO₂ mērķu koordinācijas grupa, kurā piedalās pārstāvji no ražošanas, biznesa attīstības un citām funkcijām. Šī grupa reizi divos mēnešos izskata aktuālo informāciju, veicamās aktivitātes, komunikācijas pasākumus, tikšanās ar ietekmes pusēm, politikas iniciatīvas u.c. būtiskus jautājumus, kas saistīti ar lielā mērķa sasniegšanu – kļūt par klimatneitrālu cementa ražotāju.

Par savām aktivitātēm uzņēmums publiski stāsta ne tikai grupas līmenī, bet kopš 2020. gada arī publisko ilgtspējas pārskatu Latvijā, kas balstīts uz ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Lai pilnveidotu pārskata izstrādi, Schwenk Latvija plāno aktīvāk iesaistīt ietekmes puses un iegūt to skatījumu par uzņēmuma būtiskajām ietekmes jomām.

Attīstības procesā ir arī piegādātāju audita pieejas izstrāde – uzņēmums patlaban strādā pie audita tvēruma un principu izveides, lai nākotnē regulāri pārbaudītu savu piegādātāju atbildību vides, sociālajā un pārvaldības jomā un palīdzētu tiem augt kopā ar uzņēmumu. Tāpat Schwenk Latvija redz, ka finanšu institūcijas arvien biežāk pieprasa detalizētu informāciju par uzņēmuma ietekmes rādītājiem, CO₂ ceļa kartes izpildi un citu ar ilgtspēju saistītu informāciju.

Attiecībā uz Covid pandēmiju uzņēmums atzīst, ka tā nav mainījusi apņemšanās ilgtspējas jomā, taču noteikti ir aktualizējusi ēnu ekonomikas jautājumu Latvijā, kas kļuvis vēl uzskatāmāks un līdz ar to šobrīd prasa pastiprinātu uzmanību, strādājot ar visu līmeņu uzņēmumiem.

.....
«Mūsu filozofija ir – strādāt ilgtspējīgi ir izdevīgāk. Un izpratne par to būtu veicināma gan uzņēmēju, gan politikas plānotāju vidū.»

Andris Veinbergs, tehniskais direktors

Būvmateriālu un būvniecības sistēmu ražošana

Knauf ir līderis ģipša plākšņu ražošanā, kas plaši tiek izmantotas būvniecībā, taču uzņēmums uzskata, ka šāda pozīcija tirgū arī nozīmē ļoti lielu atbildību par ražošanas procesu un produkta izmantošanu globālā mērogā. Latvijā tam līdžās ir arī vēsturiskā atbildība, jo pirms Otrā pasaules kara Latvija esot bijusi pirmā valsts Eiropā, kas sākusi ražot ģipškartona plāksnes. Tādējādi par trim būtiskākajām ilgtspējas jomā savā darbībā un attiecībā uz līgumpartneriem uzņēmums uzskata:

01 Atbildību par produktu;

02 Atbildību attiecībā uz dabas resursu izmantošanu;

03 Atbildību pret patērētāju.

Uzņēmums tiecas darīt ne tikai, ko regulējums jau patlaban prasa, bet būt soli priekšā un rast risinājumus, kas palīdzētu strādāt ilgtermiņā un būt atbildīgiem visās iepriekšminētajās jomās. Tostarp Knauf gatavo gan produktu deklarācijas, gan izmantoto sistēmu deklarācijas, kā arī atspoguļo informāciju par savām iniciatīvām ilgtspējas pārskatā, ko izstrādā grupas līmenī saskaņā ar Global Reporting Initiative (GRI) standartu.

Liela nozīme ilgtspējas jautājumiem ir arī iekšējā komunikācijā, tostarp par šiem jautājumiem tiek komunicēts arī Knauf iekšējā tīmeklī, kas apvieno kolēģus 100 valstīs visā pasaulē. Tāpat ilgtspēja ir būtisks temats Knauf akadēmijas mācību programmās, ko apgūst gan darbinieki, gan augstākās un profesionālās izglītības iestāžu studenti. Aktuāls jautājums ir par iekļaušanos aprites ekonomikas ciklā, piemēram, Latvijā Knauf ir izveidojis iekārtas ģipša plākšņu atkārtotai izmantošanai, tiek gan veikta otrreizējā pārstrāde, gan arī tas tiek darīts ar iespējami mazāku kaitējumu videi. Citas iniciatīvas saistītas ar skaņas vaiņņu izveidi ap rūpnīcu (ražošanas process ir praktiski nedzirdams apkārtējiem iedzīvotājiem), drošas darba vides standartiem u.c.

Ilgtspējīgas būvniecības padomes darbā Knauf iesaistījies, definējot principus materiālu pareizai izmantošanai, kā arī iesaistoties ilgtspējīgas būvniecības inženiera mācību programmas standarta izstrādē.

Kaut arī uzņēmuma pamatdarbība ir ģipša plākšņu ražošana, domājot ilgtermiņā, tas aktīvi atbalsta iniciatīvu par koka būvniecības attīstību Latvijā. Citviet pasaulē no koka jau būvē daudzstāvu ēkas, un arī Latvijā ir perspektīvas to darīt, tikai nepieciešamas atbilstošas izmaiņas tiesību aktos un prasībās. Pēc uzņēmuma vadības domām, koka būvniecības attīstība būtu ne tikai videi draudzīgāka, bet arī radītu jaunu iespēju veidot citādu vizuālo DNS un sekmēt efektīvāku resursu izmantošanu. Turklāt šajā iniciatīvā Knauf nesaskata pretrunu ar savu pamatdarbību – koks un ģipsis ir klasiski un brīnišķīgi būvmateriāli, taču koks neizbēgami ir degošs, savukārt ģipša sastāvā ir kristāliski saistīts ūdens, tādējādi apdare ar ģipša plāksnēm arī koka ēku padara ugunsdrošāku. Tāpat uzņēmums ražo arī izolācijas materiālus – minerālvates, javas, līmjavas u.c., kas ļauj ēkas padarīt energoefektīvākas un «klusākas».

Savukārt digitālajos risinājumos, kas saistīti ar būvniecības attīstību (BIM u.c.), uzņēmums saskata gan iespējas attīstīt inovatīvākas un efektīvākas pieejas, gan arī mazināt korupcijas riskus, jo visa informācija ir atklāta.

Attiecībā uz finanšu sektora pieaugošajām prasībām ilgtspējas jomā Knauf atzīst, ka grupas struktūras un investīciju plānošanas dēļ tas patlaban uzņēmumam nav aktuāli, taču noteikti būtu nepieciešams, lai bankas vairāk iestātos par ilgtspējību. Tai skaitā būvniecības sektorā – vairāk prasot no attīstītājiem.

«Bez ilgtspējas uzņēmuma attīstība – tai skaitā finansiāla izaugsme – nav iespējama. Protams, ilgtspēja nozīmē arī investīcijas, un uzņēmumam jāizvērtē, cik tas var atļauties proporcionāli vai naudas izteiksmē investēt. Taču ir jomas, kurās – ja neinvestēsim šodien, tad nekur arī nenonāksim un nākotnē varam zaudēt konkurētspēju. Tipisks piemērs ir elektroauto un to uzlādes infrastruktūra.»

Gunta Jēkabsone, izpilddirektore

Degvielas mazumtirdzniecība

Nemot vērā, ka Circle K ir biržā kotēts uzņēmums, pārvaldības un ilgtspējas jautājumi tam ir ļoti būtiski gan grupas līmenī, gan katrā valstī atsevišķi, kur uzņēmums darbojas. Grupas līmenī ir definēti konkrēti mērķi, kas uzņēmumam jāsasniedz līdz 2025. un 2030. gadam, un tie ir saistoši arī katram atsevišķajam tirgum. Kā būtiskākie mērķi Circle K ir izvirzīti:

- 01 Degviela** – par 10% augstāks atjaunojamās degvielas mērķis nekā globālās prasības paredz, pārdotās degvielas SEG emisiju samazinājums par 12% 2025. gadā (salīdzinot ar 2020.g.);
- 02 Enerģija** – 2030. gadā 30% no uzņēmuma atrašanās vietām sasniegts nulles emisiju mērķis, kā arī sekmēts enerģijas patēriņa pakāpenisks samazinājums;
- 03 Iepakojums un atkritumi** – 2030. gadā visi iepakojumi ir otrreiz pārstrādājami, tiek sekmēta atkritumu otrreizēja izmantošana;
- 04 Darba vides drošība** – zādzību un negadījumu skaita darba vietā samazināšana 2025. gadā par 50% (salīdzinot ar 2020.g.).

Līdzās šīm jomām par būtiskām tiek uzskatītas arī klientu apkalpošana, vides jautājumu vadība kopumā (ne tikai iepriekšminētās jomas), darbinieku attīstība, vietējās sabiedrības iesaiste un laba pārvaldība. Ik gadu, izstrādājot budžetu un nosakot mērķus, vadītāju rezultatīvajos rādītājos (KPI) tiek ietverti arī ilgtspējas rādītāji.

Par svarīgāko priekšnoteikumu sekmīgai uzņēmuma ilgtspējas vadībai Circle K uzskata iekšējās kultūras veidošanu, panākot, ka globālie mērķi transformējas konkrētu valstu mērķos, bet tie tiek kaskadēti tālāk uz katru reģionu un katru individuālo degvielas uzpildes staciju, iesaistot ikvienu darbinieku un ļaujot realizēt savas iniciatīvas. Tāpat arī uzņēmuma līmenī tiek izvirzītas gan plašāka mēroga, gan salīdzinoši nelielas, bet ar ilgtspēju saistītas iniciatīvas – piemēram, izpētīt iespējas nodot pārstrādei degvielas uzpildes staciju kafijas automātos radītos kafijas biezumus (kas, piemēram, var noderēt lauksaimniecībā) vai rast iespējas nodot pārtikas atlikumus dzīvnieku patversmēm.

Ilgspējas pārskatu uzņēmums gatavo grupas līmenī saskaņā ar pašu izstrādātu formātu, taču vietējā līmenī sniedz obligāti apkopojamo informāciju (piemēram, «zaļās» degvielas piejaukumu apjomu). Iekšēji uzņēmums veic arī analīzi par elektroenerģijas patēriņu dažādās degvielas uzpildes stacijās, lai identificētu labo praksi un uzlabojumus, ko var ieviest arī citi kolēģi.

Ilgspējas aspekti tiek integrēti arī dažādos vadības procesos, piemēram, piegādātāju atlasē. Piegādātāji tiek iedalīti vairākās grupās atkarībā no tā, cik liela katram no tiem ir ietekme uz Circle K mērķiem – ir jomas, kurās uzņēmums definējis, ka ar noteikta veida piegādātājiem nesadarbojas (piemēram, netirgo produktus, kuru ražošanā izmantotas sprostos turētu vistu olas), bet citās veic regulārus auditus (galvenokārt pārtikas ražošanā). Ikvienam piegādātājam, uzsākot sadarbību ar uzņēmumu, arī jāparaksta apliecinājums par atbilstību uzņēmuma prasībām, tostarp ilgtspējas jomā.

Covid laikā uzņēmums nav būtiski mainījis ilgtspējas mērķus vai uzstādījumus, vienīgi vēl lielāku uzsvāru liek uz drošu darba vidi – tai skaitā epidemioloģisko apsvērumu kontekstā.

«Jebkas, ko mēs darām, ir saistīts ar ilgtspēju. Uzskatu, ka ir ļoti būtiski sasniegt līdzsvaru starp kvalitatīvu dzīvi un to, ko tu atstāj aiz sevis.»

Jans Vilems Botss, ģenerāldirektors

Naftas un naftas produktu pārkraušana

Ventspils naftas termināļa darbības joma ir vistiešākajā mērā saistīta ar ietekmi uz vidi, tādēļ ilgtspēja vienmēr ir bijusi būtisks aspekts uzņēmuma attīstībā un ikdienas procesos. Uzņēmumu grupas vadmotīvs ir «Full of energy», un šis aspekts tiek ņemts vērā arī uzņēmuma ilgtspējas aktivitāšu plānošanā – domājot gan par videi draudzīgākiem transporta un loģistikas risinājumiem, gan energorisinājumu attīstību.

Būtiskākās uzņēmuma ilgtspējīgas darbības jomas ir:

- 01 Transports un loģistika** – zemu emisiju apjoma transportlīdzekļu izmantošana, pāreja uz alternatīvām degvielām un atjaunojamiem energoresursiem;
- 02 Vides ietekmes monitorings** – CO₂ pēdas noteikšana un samazināšana;
- 03 Vides uzlabošana** – saules paneļu uzstādīšana, energoefektivitātes paaugstināšana, atkritumu šķīrošana, vēsturiskā piesārņojuma likvidēšana;
- 04 Darbinieku iesaiste** – darba vide, darbinieku labklājība, izpratnes veicināšana par vides aizsardzību un klimata pārmaiņām un ikdienišķu paradumu sekmēšana;
- 05 Labas korporatīvās pārvaldības prakses sekmēšana** – atbilstība regulējumam, klientu un sadarbības partneru izvērtējums, iesaiste uzņēmējdarbības vides uzlabošanā.

Uzņēmumā ir izveidota ilgtspējas darba grupa, kurā brīvprātīgi iesaistījušies ilgtspējas «vēstnieki» diskutē par risinājumiem gan uzņēmumā, gan darbinieku izglītošanu, lai viņi videi draudzīgus paradumus izmantotu darbā un arī savā ikdienas dzīvē.

Uzņēmums primāri sadarbojas ar biznesa klientiem un nav tieši saistīts ar patēriņa preču tirgu, tādēļ tā ilgtspējas aktivitātes lielākoties ir koncentrētas uzņēmuma iekšienē, kā arī tiek uzlūktas kā iespēja izaugsmei jaunos tirgos. Tāpat ilgtspējai ir pozitīvs efekts uz uzņēmuma tēlu, īpaši darba devēja tēlu. Pēdējā laikā uzņēmums izjūt, ka pieaug pieprasījums pēc ilgtspējas informācijas publiskošanas. Tādēļ grupas līmenī ir uzsākts darbs pie ESG (*environment, social, governance*) ziņojuma izstrādes. Tāpat uzņēmums veic CO₂ pēdas aprēķinu, kas līdz šim galvenokārt izmantots iekšējā komunikācijā. Uzņēmums turpina pilnveidot ilgtspējas informāciju, ko tas apkopo, tai skaitā – rast risinājumu kvalitatīvu un kvantitatīvu trešā līmeņa emisiju datu ieguvei, kuras ir netieši saistītas ar uzņēmuma darbību un tādējādi datus iegūt ir daudz sarežģītāk.

Par būtisku ilgtspējas jomu uzņēmuma vadība uzskata «ēnu ekonomikas» izskaušanu, tādējādi arī savus līgumpartnerus cenšas izglītēt par atbildīgu apakšuzņēmēju piesaisti un piegādes ķēžu veidošanu.

Attiecībā uz Covid pandēmiju uzņēmuma vadība uzsver, ka tā noteikti ir likusi pārskatīt uzņēmuma mērķus un rīcību ilgtspējīgas attīstības jomā – galvenokārt pastiprinot šo virzību, iekļaujot ilgtspēju lēmumu pieņemšanā un, bez šaubām, rūpējoties, lai atbilstoša uzmanība tiktu veltīta darbinieku veselībai.

«Būtiski, lai lielie uzstādījumi transformētos praktiskā pieejā un soļos biznesa līmenī – jeb walk the talk.»

Toms Didrihsons, valdes priekšsēdētājs

Pārtikas produktu ražošana

Orkla grupas līmenī ilgtspējas jautājumiem uzmanība ir pievērsta jau no šī gadsimta sākuma, taču pēdējos gados būtiskākās apņemšanās uzņēmumu grupa paudusi 2015. gadā, pievienojoties ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem un definējot savas prioritātes to kontekstā. Kopš tā laika ilgtspēja tiek arvien ciešāk integrēta uzņēmējdarbības attīstības stratēģijā, kas tiek atjaunota reizi trijos gados. Latvijā šie jautājumi kļuvuši aktuāli 2017. gadā un arī pakāpeniski ieņem arvien būtiskāku lomu visos darbības procesos. Pieci ilgtspējas pīlāri, kas tālāk iedzīvināti 17 aktivitātēs, ir:

- 01 **Uzturs un labklājība;**
- 02 **Droši produkti (tai skaitā gan pārtikas, gan ražošanas procesu drošība);**
- 03 **Ilgtspējīgi izejmateriāli;**
- 04 **Atbildība pret vidi;**
- 05 **Rūpes par cilvēkiem un sabiedrību.**

Minēto prioritāšu pamatā ir trīs galvenie apsvērumi – ko pieprasa patērētājs (uzņēmuma vadītāja skatījumā tie uzskatāmi par «higiēnas» jeb obligātiem faktoriem – piemēram, pēdējā laikā tajos ierindojies pārstrādājams iepakojums, bet nemainīgi svarīgs ir drošs produkts), kādas ir tendences, kam patērētājs ir gatavs dot priekšroku (šie faktori ir saistīti ar maksātspēju, bet arvien biežāk patērētājs ir gatavs maksāt vairāk par ilgtspējīgāku produktu), un ko uzņēmums var dot atpakaļ sabiedrībai.

Patlaban norisinās darbs pie jaunās trīs gadu stratēģijas. Tajā izvirzītas vairākas ilgtspējas prioritātes, pie kurām strādā darba grupas un kuru virzībai seko līdzīgi Inovāciju departaments (tā pārziņā ir uzņēmuma ilgtspējas jautājumi). Mērķiem tiek definēti sasniedzamie rādītāji, un uzņēmums regulāri seko līdzīgi to dinamikai. Piemēram, pašreizējās stratēģijas ietvaros ir noteikti CO₂ samazināšanas,

uzdumu samazināšanas u.c. mērķi, un ik ceturksni dati tiek apkopoti uzskatāmās atskaitēs (*dashboards*) un rezultāti komunicēti darbiniekiem. Mērķi tiek integrēti nodaļu vadītāju individuālajos gada mērķos un ietekmē viņu kopējo sniegumu.

Gada beigās uzņēmums gatavo atskaiti par sasniegtajiem rezultātiem grupas vadošajam uzņēmumam, kas uz šīs informācijas bāzes veido ilgtspējas pārskatu. Vietējā līmenī uzņēmums piedalās iniciatīvās, kuras ļauj nomērīt Orkla Latvija sniegumu salīdzinājumā ar citiem uzņēmumiem – piemēram, Ilgtspējas indeksā.

Attiecībā uz ilgtspējas integrāciju biznesa procesos – tā tiek integrēta ražošanu būvniecībā, nodrošinot, ka jaunās ražotnes tiek veidotas videi draudzīgākas un ar mazāku CO₂ pēdas nospiedumu, kā arī tiek ņemta vērā piegādātāju un sadarbības partneru atlasē. Attiecībā uz tirdzniecības tīkliem, kur Orkla pati ir piegādātājs, lielākoties uzstādījumi sakrīt un nav sarežģījumu sadarbībai, taču saviem piegādātājiem uzņēmums ir definējis pamatprasības, kuras jāizpilda ikvienam piegādātājam, kā arī specifiskas prasības noteiktās produktu grupās. Piemēram, eļļu vai kakao piegādātājiem ar attiecīgiem sertifikātiem jāpamato tas, ka produkts iegūts atbildīgi.

Kaut arī uzņēmums neizjūt to kā draudu savai darbībai, Orkla ir novērojusi, ka finanšu sektors sāk arvien vairāk uzmanības pievērst klientu ilgtspējai. Orklas gadījumā šis spiediens nebūtu tik jūtams, taču nenoliedzami tas ietekmēs gan pārtikas rūpniecības, gan citu sektoru uzņēmumus.

Attiecībā uz Covid-19 ietekmi uzņēmums atzīst, ka ilgtspējas prioritātes pandēmija nav mainījusi, taču novērojamas tirgus struktūras izmaiņas, ko sekmējuši sabiedriskās ēdināšanas ierobežojumi un prasības sveramo pārtikas produktu tirdzniecībai. Tā rezultātā tiek vairāk tirgota iepakota produkcija, kuras īpatsvars iepriekš mazinājās, un šī tendence izraisījusi plašāku diskusiju par iepakojuma materiālu izcelsmi, kvalitāti un pārstrādi.

«Ilgtspēja ir izvēle starp izteiktu īstermiņa un apzinātu ilgtermiņa domāšanu. Uzņēmumiem jārisina dilemma starp šodienas ietaupījumu un ilgtermiņa ieguvumiem. Tomēr pieaug arī ārējais – investoru, finansētāju, klientu – spiediens, un ilgtermiņa pieeja kļūst neizbēgama.»

Jānis Beseris, Korporatīvo attiecību direktors

Mazumtirdzniecība

Uzņēmuma vadības skatījumā ilgtspēja ir uzņēmuma DNS, nevis blakusesoša lieta. Maxima Latvija mērķtiecīgi savu ilgtspējas modeli izstrādāja 2019.gadā, taču var teikt, ka jaunizveidotā pieeja formalizēja daudzus procesus, ko uzņēmums jau īstenoja iepriekš. Uzņēmums arī pieņēmis Ilgtspējas hartu. Grupas līmenī šī pieeja balstīta uz ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem. Aktīvāku darbību šajā jomā pēdējos gados sekmējis fakts, ka grupas vadošais uzņēmums sācis tirgot vērtspāpirus Viļņas un Dublinas biržās, un ilgtspēja ir aspekts, kas arvien vairāk interesē investorus.

Galvenie virzieni, uz ko uzņēmums fokusējas, ir:

- 01 Cilvēki** – domājot gan darbinieki, gan plašāka sabiedrība (tai skaitā, piemēram, darbinieku labbūtība, jaunatnes iniciatīvas, klientu un darbinieku izglītošana ar ilgtspēju saistītās jomās);
- 02 Produkts** – tā pieejamība, drošība, atbilstība sabiedrības vajadzībām;
- 03 Planēta** – uzņēmuma ietekme uz vidi un tās mazināšana, kur tas iespējams, atbilstība prasībām iepakojuma, depozīta u.c. jomās.

Ilgtspējas ietvars uzņēmumā iet roku rokā ar tā stratēģiju, kuras darbības periods ir septiņi gadi un kuras izpilde plānota katra gada griezumā, nosakot atbilstošas prioritātes un sasniedzamos rezultātīvos rādītājus attiecīgajām iniciatīvām. 2020.gadā sākotnēji uzņēmums definēja 42 pasākumus, taču Covid ietekmē tos pārskatīja, prioritizējot 20-25. Katrai attiecīgajā gadā definētajai iniciatīvai tiek noteikts savs «eņģelis», kurš atbild par iniciatīvas attīstību, citu kolēģu iesaisti un iedvesmošanu. Ilgtermiņā Maxima Latvija plāno savas apņemšanās par attiecīgā gada mērķiem arī publiskot, tādējādi apliecinot savu gatavību veikt noteiktus pasākumus un apzinoties, ka sabiedrība sekos līdzī to izpildei.

Grupas līmenī šogad izdots pirmais ilgtspējas pārskats, kas izstrādāts pēc Global Reporting Initiative (GRI) standarta.

Savukārt iekšēji uzņēmuma motivācijas programmas ietvaros ir definētas komunikācijas aktivitātes darbinieku informētības un iesaistes paaugstināšanai, bet uzņēmuma vadības gada mērķos tiek noteikti arī ilgtspējas mērķi. Nosakot gada mērķus, tiek izmantots luksofora princips, definējot, cik reāli ir konkrēto iniciatīvu realizēt, vai tai ir skaidri zināms atbildīgais un pieejams nepieciešamais budžets. Tāpat katrai iniciatīvai tiek noteikti konkrēti, izmērāmi mērķi.

Ilgtspējas jautājumi tiek integrēti arī uzņēmuma vadības procesos, tostarp lēmumu pieņemšanas ietvaros izvērtējot, vai konkrētais lēmums ir saskaņā (un nav pretrunā!) ar uzņēmuma prioritātēm ilgtspējas jomā. Darbā ar sadarbības partneriem ilgtspējas principu integrēšana ir pastāvīgs darbs – uzņēmumā izstrādāts un apstiprināts sadarbības partneru ētikas un rīcības kodekss, lai stiprinātu visaugstākos ētikas standartus uzņēmuma piegādes ķēdē. Tāpat augstu novērtējot NVO sektora pieredzi un zināšanas ilgtspējas jautājumos, sadarbībā ar sabiedrisko organizāciju Zaļā brīvība tiek organizētas apmācības darbiniekiem atbildīgu un ilgtspējīgu iepirkumu veikšanā.

Kā iepriekš minēts, Covid laikā uzņēmums pārskatīja dažas no sākotnējām ilgtspējas iniciatīvām, taču neuzskata, ka pandēmija būtu mainījusi uzņēmuma kursu šai jomā. Atsevišķās jomās ilgtspējīga un atbildīga pieeja kļuvusi tikai būtiskāka – piemēram, attiecībā uz iedzīvotāju veselību, jauniešu dzīvesveidu (ņemot vērā, ka attālināto mācību laikā tas kļuvis mazaktīvs) u.c.

.....
«Latvijā visos savos īpašumos jau pirms 5 gadiem esam pārgājuši uz pilnībā «zaļu» elektrību.»

Romāns Astahovs, rīkotājdirektors

VASTINT

Nekustamo īpašumu pārvaldīšana, komerciālo, dzīvojamo un viesnīcu īpašumu attīstīšana

Ilgspēja kā darbības pamats uzņēmumam nav jauna – jau pirms 30 gadiem uzņēmums sācis domāt par to, kā būvēt ēkas, kuras gribētu savā portfelī saglabāt turpmākos 10, 30 vai vairāk gadus. Tas ietekmē gan lēmumus par pašu ēku būvi, gan arī lokāciju izvēli vai lēmumus, kuros gadījumos attīstīt jaunus objektus, bet kad – rekonstruēt vērtīgas vēsturiskas ēkas.

2012. gadā uzņēmumā tika izveidota iekšējā darba grupa, kas trīs gadus strādāja, lai formulētu uzņēmuma stratēģiju ilgspējas jomā – tādu, kas nav mākslīgi radīta, bet balstīta uz uzņēmuma darbības principiem un būtību. Ik gadu uzņēmums pārskata stratēģijas aktualitāti un nepieciešamības gadījumā papildina to ar jauniem aspektiem, taču būtiskākie darbības virzieni saglabājas:

- 01 Ēku sniegums** – regulāra ūdens, apkures u.c. energoresursu patēriņa analīze, ēku energoefektivitātes uzlabošana, atjaunojamo energoresursu izmantošana;
- 02 Drošība** – ugunsdrošība, būvkonstrukciju drošība, periodisks risku novērtējums, apmācības nomniekiem;
- 03 Ētika** – uzņēmuma rīcības kodekss;
- 04 Ēku sertifikācija** – galvenokārt pēc starptautiskajām LEED vai BREEAM ilgspējas sertifikācijas sistēmām.

Definētajiem principiem ir būtiska loma sadarbībā ar līgumpartneriem – tai skaitā būvniekiem, materiālu piegādātājiem, pakalpojumu sniedzējiem. Tostarp būvniecībā uzņēmums pieprasa starptautisko sertifikātu prasībām atbilstošu kvalitāti, kas ietver stingrākus nosacījumus attiecībā uz procesiem – ne tikai paša objekta būvniecībā, bet, piemēram, arī būvgružu utilizācijas, atkritumu šķirošanas u.c. jomās. Turklāt pieredze liecina – ja pirms dažiem gadiem atbilstība sertifikātu prasībām bija uzņēmuma paša uzstādījums, tad tagad arvien vairāk to prasa arī nomnieki, kuriem, izvēloties sava biroja vietu, arvien būtiskāki kļūst vides ietekmes rādītāji.

Tāpat pieaug arī finanšu institūciju prasības ilgspējas jomā, jo nekustamo īpašumu jomā tam ir liela ietekme uz aktīvu vērtību ilgtermiņā.

Ilgspējas pārskatu, lai iepazīstinātu arī plašāku sabiedrību ar uzņēmuma darbību, Vastint sācis veidot nesen, turklāt tā izstrādē nebalstās uz starptautiskiem standartiem, taču, izveidojot darba grupu, kurā piedalījās darbinieki no vairākām valstīm, formulēja paši savas prasības uzņēmuma ilgspējas informācijas sniegšanai.

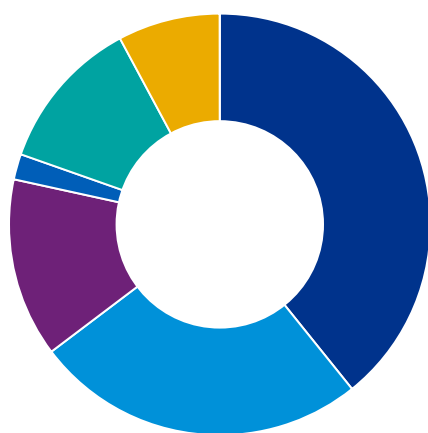
Ilgspējas uztvere Latvijas uzņēmējdarbībā

Šī ziņojuma sagatavošanas gaitā tika veikta aptauja, kuras respondentu loks aptver gan FICIL biedrus, gan vietējā kapitāla, tostarp valsts un pašvaldību kapitāla uzņēmumus. Aptaujā piedalījās 51 uzņēmums, kas pārstāv apstrādes rūpniecības, tirdzniecības, transporta infrastruktūras un transporta pakalpojumu, enerģētikas, finanšu pakalpojumu, nekustamo īpašumu, telekomunikāciju u.c. nozares.

Vaicāti, kā uzņēmuma stratēģiskajā plānošanā patlaban tiek integrēta ilgtspēja, 39% respondentu norādījuši, ka tā ir integrēta biznesa stratēģijā un tiek īstenota ikdienā, bet 16% ir atsevišķa ilgtspējas politika vai stratēģija, kas vai nu tiek aktīvi īstenota vai uzņēmums ir ceļā uz tās īstenošanu. 25% atbildējuši, ka ilgtspējas pieeja tiek īstenota atsevišķās jomās (piemēram, darbinieki, vides aizsardzība u.c.), bet netiek mērķtiecīgi integrēti

biznesa stratēģijā, kā arī uzņēmumā nav visaptverošas stratēģijas ilgtspējas jomā. 12% atzinuši, ka ilgtspējas jautājumi patlaban uzņēmuma darbībā nav ietverti. Precizējot atbildes, atsevišķi respondenti norādījuši, ka “uzlabojamie virzieni ir konkrētu mērķu nospraušana un mērķtiecīga to sasniegšana, prioritāšu nospraušana”, “ilgtspējas jautājumi ir iekļauti uzņēmuma darbībā kā ikdienas prakse, bez īpašas stratēģiskās plānošanas”, kā arī “ilgtspējas jautājumi ir integrēti koncerna vidējā termiņa stratēģijā un struktūrvienību mērķos, tomēr iztrūkst kopēja skatījuma; process šobrīd tiek pilnveidots”. Tāpat atsevišķi respondenti norādījuši, ka stratēģiskajā plānošanā neiekļauj ilgtspējas aspektus, jo nav vēl iekšēji definējuši, kā tos integrēt uzņēmuma darbībā, uzņēmuma akcionārs neprasa, lai stratēģijā un mērķos būtu ietverti ilgtspējas aspekti, kā arī ilgtspējas jautājumu prioritizēšana uzņēmuma skatījumā ir pārlietu dārga.

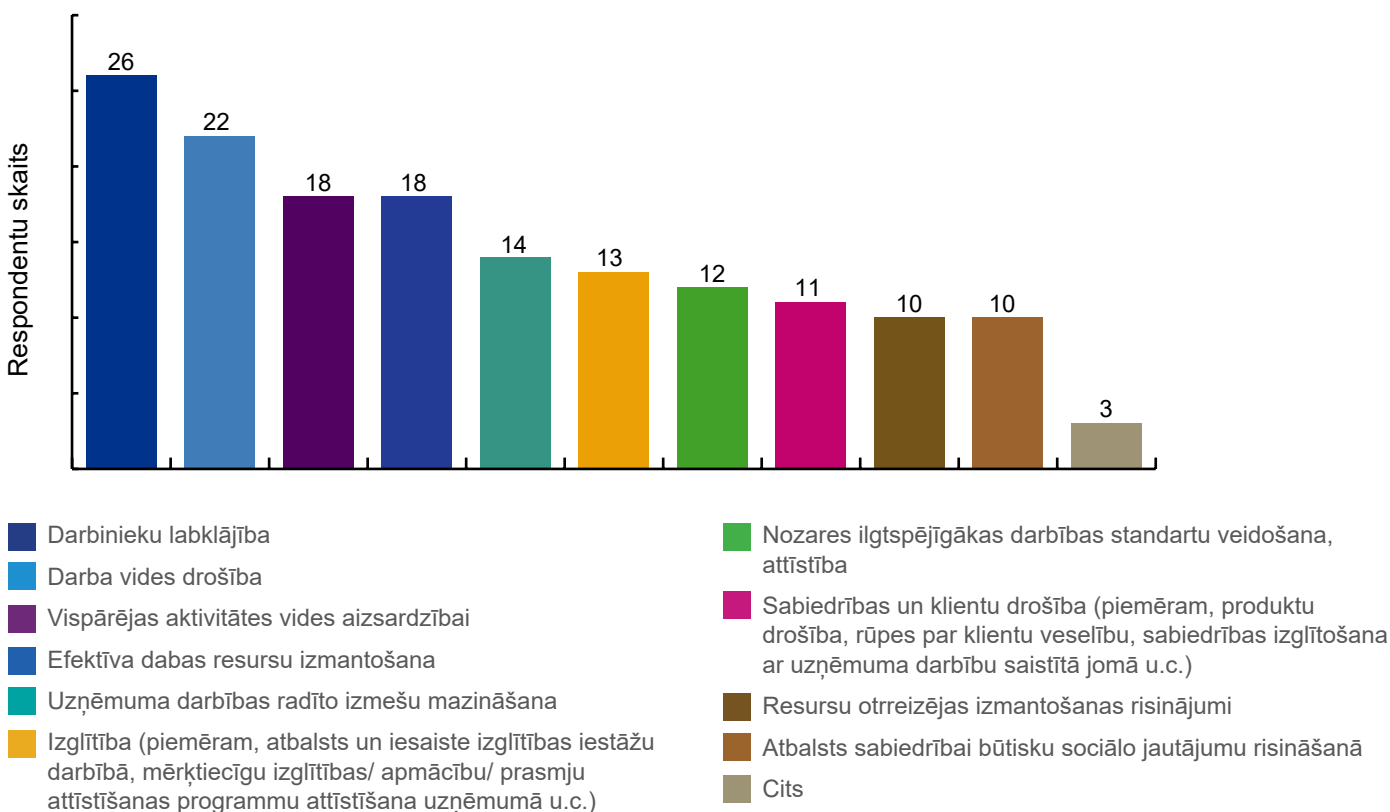
Kā Jūsu uzņēmuma stratēģiskajā plānošanā ir iekļauta ilgtspējas jautājumu vadība?

- 39% Ilgtspējas jautājumi ir integrēti mūsu biznesa stratēģijā un tiek īstenoti ikdienā
- 25% Ir izstrādāta un tiek īstenota pieeja atsevišķās jomās (darbinieki, vides aizsardzība u.c.), bet nav kopējas ilgtspējas stratēģijas
- 14% Ir izstrādāta un tiek īstenota atsevišķa ilgtspējas politika /stratēģija
- 2% Ilgtspējas stratēģija / politika ir izstrādāta, taču vēl nav ieviesta
- 12% Ilgtspējas jautājumi uzņēmuma darbībā patlaban nav ietverti
- 8% Cits

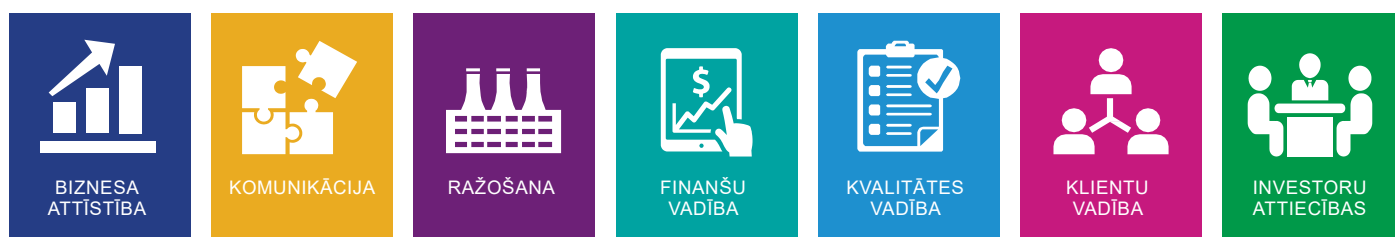
Būtiskākās ilgtspējas jomas, uz kurām uzņēmumi fokusējas, visbiežāk ir darbinieku labklājība un darba vides drošība, kā arī vairākas ar vides aizsardzību, resursu izmantošanu u.c. saistītas tēmas. Tām seko ar plašāku sabiedrību saistītas darbības jomas.

Kas ir būtiskākās ilgtspējas jomas, uz kurām Jūsu uzņēmums fokusējas?

Visbiežāk šo jomu izvēle ir saistīta ar uzņēmuma pamatdarbības specifiku un attīstību (53%), tomēr nereti izvēlētas arī jomas, kurās uzņēmumam ir lielāka pieredze (22%), vai jomas, kurās to pieprasa ārējie normatīvie akti (20%). Salīdzinoši nedaudz respondentu (4-8%) norādījuši, ka fokusējas uz jomām, kurās izjūt finanšu institūciju, sabiedrības vai klientu pieprasījumu.

Saskaņā ar aptaujas rezultātiem ilgtspējas jautājumu koordinēšana organizatoriski dažādos uzņēmumos tiek uzticēta atšķirīgām funkcijām, tostarp:

Kādi ir būtiskākie izaicinājumi, ar kuriem saskaraties ilgtspējas pārskata sagatavošanā?

Sarežģīti savākt nepieciešamos datus par ilgtspējas jomām

Pārskata sagatavošana prasa pārāk lielus laika un darba ieguldījumus

Grūti noteikt, par kurām ilgtspējas jomām uzņēmumam būtu jāziņo

Trūkst informācijas vai zināšanu par to, pēc kādiem standartiem vai principiem veidot ilgtspējas pārskatu

Nav pietiekamas atsaucības uzņēmuma iekšienē

53% aptaujāto ilgtspējas principus piemēro ne tikai savā darbībā, bet arī attiecībās ar piegādātājiem un partneriem, tostarp 16% ir izstrādājuši prasības piegādātāju un partneru atlasei un kontrolei un regulāri seko līdzi šo prasību izpildei. Tiesa, jāatzīmē, ka šādu atbildi snieguši tikai ārvalstu kapitāla uzņēmumi un atsevišķas valsts kapitālsabiedrības. 10% norāda, ka ir iekļāvuši informāciju par piegādātāju atbilstību ilgtspējas prasībām līgumos un piegādātājiem jāapliecina sava atbilstība šīm prasībām, taču tas netiek īpaši pārbaudīts. 28% atzīst, ka šādus jautājumus pārrunā ar saviem līgumpartneriem, taču nav ieviesuši nekādus specifiskus pasākumus.

41% aptaujāto norādījuši, ka izstrādā un publisko ikgadēju ilgtspējas pārskatu, turklāt lielākā daļa respondentu – arī saskaņā ar kādu no starptautiski atzītiem standartiem vai vadlīnijām (Global Reporting Initiative, ANO Ilgtspējīgas attīstības mērķiem u.c.). Atsevišķos gadījumos pārskats tiek izstrādāts saskaņā ar kādu no uzņēmumam saistošiem standartiem – piemēram, vides jomā.

Par būtiskākajiem izaicinājumiem pārskata sagatavošanā uzņēmumi atzīst to, ka ir sarežģīti apkopot nepieciešamos datus, kā arī pārskata izstrāde prasa ievērojamus laika un citus resursus. Tāpat ir sarežģīti noteikt, par kurām ilgtspējas jomām uzņēmumam būtu jāziņo, un trūkst informācijas vai zināšanu, pēc kādiem principiem veidot ilgtspējas pārskatu. Līdzīgi argumenti dominē arī to uzņēmumu atbildēs, kuri patlaban vēl neizstrādā ilgtspējas pārskatus.

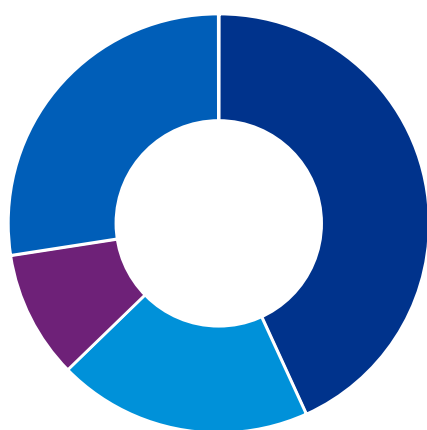
Vaicāti, kādu ieguvumu rada uzņēmumu ieguldījumi ilgtspējas jomā, respondenti prioritārā secībā norādījuši šādus aspektus:

- Veiksmīgāku biznesa attīstību ilgtermiņā
- Pozitīvāku reputāciju
- Iespējas piekļūt finanšu un citiem resursiem
- Iespējas samazināt riskus jomās, kur uzņēmumam tādi ir
- Finansiālus ieguvumus uzņēmuma darbībai ilgtermiņā – tai skaitā ietaupījumus jomās, kurās izveidots ilgtspējīgāks, resursefektīvāks biznesa modelis
- Stabīlāku, prognozējamāku uzņēmējdarbības vidi kopumā
- Pozitīvāku sadarbību ar uzņēmuma ietekmes pusēm

Attiecībā uz piekļuvi finanšu resursiem 37% respondentu norādījuši, ka vai nu nav informēti par prasībām, ko drīzumā varētu izvirzīt finanšu sektors, vai arī ir informēti vispārīgi, taču nav skaidrības par konkrētām prasībām,

kam gatavoties. Tiesa, vairums respondentu (43%) atzinuši, ka jau tagad izjūt pieaugošu interesi no finanšu institūcijām tieši attiecībā uz ilgtspējas jautājumiem.

Saskaņā ar ES regulējumu finanšu institūcijas (bankas, citi finansētāji, investori) jau drīzumā sāks pastiprināti pievērst uzmanību tam, vai uzņēmumi velta pietiekamu vērību ilgtspējas jautājumiem un to risināšanai. Vai Jūsu uzņēmums ir tam gatavs?

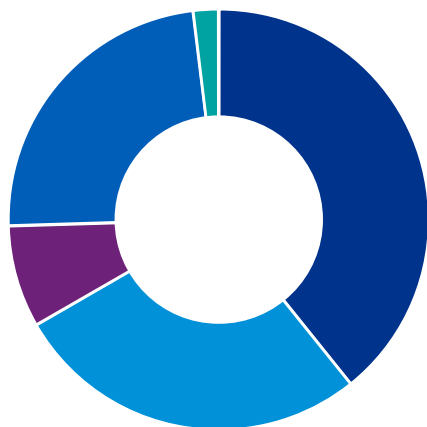

- 43% Jā, jau tagad finanšu institūcijas sāk vairāk interesēties par jautājumiem, kas nav tieši saistīti tikai ar finanšu sniegumu, un mēs esam gatavi šo informāciju sniegt
- 20% Mūsu uzņēmumam, ņemot vērā tā investoru un finansēšanas struktūru, šīs prasības nav aktuālas
- 10% Nē, nezinām par šādu regulējumu un to, kādām prasībām jāgatavojas
- 27% Zinām par šādu regulējumu, taču pagaidām nav skaidrs, kādas būs finanšu institūciju prasības, tāpēc īpaši negatavojamies

Attiecībā uz to, ko uzņēmumi sagaida no valsts, vairums respondentu uzsvēruši nepieciešamību pēc ilgtermiņa redzējuma attiecībā uz prioritārajām jomām, stimulējošiem pasākumiem, kas ilgtspējīgākus uzņēmumus nepadarītu mazāk konkurētspējīgus par

citiem (vai otrādi), kā arī prognozējamu, stabilu un pēc iespējas nemainīgu regulējumu. Vismazāk respondentu (8%) norādījuši, ka valstij būtu finansiāli jāstimulē ilgtspējīgākas tautsaimniecības attīstība.

Ko Jūs galvenokārt sagaidāt no lēmumu pieņēmējiem, lai Latvijas uzņēmējdarbības vide kļūtu ilgtspējīgāka?

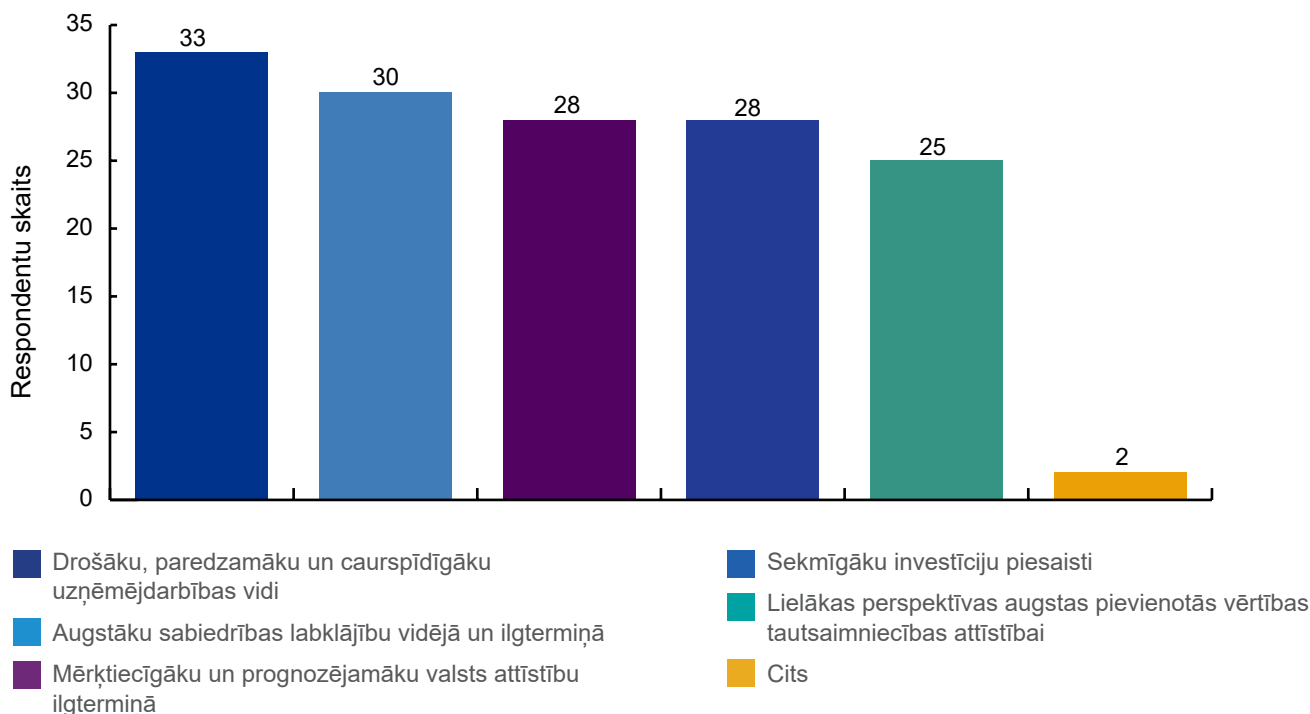

- 39% Ilgttermiņa redzējumu par prioritārajām jomām un valsts iesaisti to attīstībā
- 27% Stimulējošus pasākumus (piemēram, caur iepirkumu regulējumu), kas ilgtspējīgus uzņēmumus nepadarītu mazāk konkurētspējīgus / padarītu konkurētspējīgākus attiecībā pret pārējiem piemēram, iepirkumos
- 8% Efektīvu pieejamo finanšu resursu sadalījumu, ieguldot resursus jomās, kas sekmē ilgtspējīgas tautsaimniecības attīstību
- 24% Prognozējamu, stabilu un pēc iespējas nemainīgu uzņēmējdarbības vides regulējumu
- 2% Cits

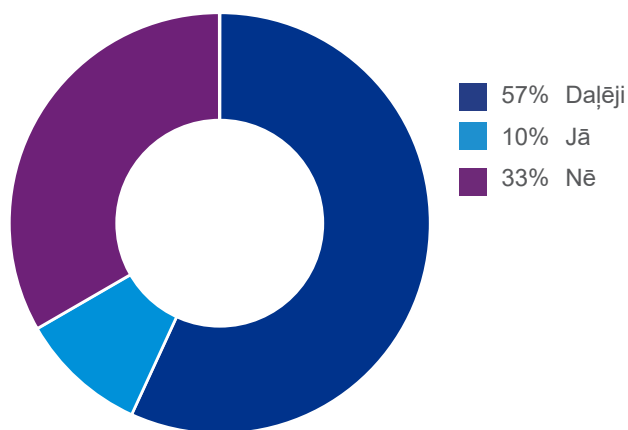

Savukārt, iejūtoties publiskā sektora pozīcijā, kā būtiskākos ieguvumus no tā, ka uzņēmumi vairāk ieguldītu ilgtspējā, respondenti norādījuši šādus argumentus:

Ko, Jūsaprāt, valstij dotu tas, ka uzņēmumi vairāk ieguldītu ilgtspējas jomā?

Vai Jūsu līdzšinējā pieredzē publiskajam sektoram ir pietiekama izpratne un zināšanas par Eiropas Savienības Zaļo kursu, ilgtspējas mērķiem un prioritātēm?

Neraugoties uz iepriekš minētajiem ieguvumiem, 57% respondentu gan atzīst, ka publiskajam sektoram patlaban ir tikai daļēja izpratne par ES Zaļo kursu, ilgtspējas mērķiem un prioritātēm, bet 33% respondentu uzskata, ka publiskajam sektoram šādas izpratnes pagaidām nav.

Pašreizējo sadarbību ar publisko sektoru respondenti vidēji novērtējuši ar **2,75** punktiem no 5, bet to, cik lielā mērā ir saprotams, ko publiskais sektors sagaida no uzņēmumiem ilgtspējas un zaļās ekonomikas jomā, vēl zemāk – ar 2,57 punktiem. Turklāt nosacīti kritiskāki bijuši vietējā kapitāla privātā sektora uzņēmumi.

49% aptaujas respondentu pārstāvēja ārvalstu kapitāla uzņēmumus, 27% - vietējā kapitāla privātā sektora uzņēmumus, bet 24% - valsts vai pašvaldību kapitālsabiedrības. Lielākā daļa jeb 39% aptaujāto uzņēmumu nodarbina 50-249 darbiniekus, pārējiem sadaloties trīs līdzvērtīgās grupās (1-49, 250-1000 vai vairāk nekā 1000 darbinieku).

Lielākie izaicinājumi "zaļākas" finansēšanas attīstībā – izpratne, datu pieejamība un kvalitāte

Latvijas Finanšu nozares asociācijas komentārs

Apzinoties riskus, kas saistīti ar investīcijām dažādās nozarēs, gan arī pieaugošā regulējuma ietekmē kredītiestādes Latvijā jau šobrīd daudz lielāku uzmanību nekā iepriekš velta sarunām ar saviem klientiem par viņu uzņēmumu darbības ietekmi uz vidi, pārvaldību un sociālajiem aspektiem. Lielākās Latvijas bankas jau pēdējos 2-3 gadus klientiem vaicā ne tikai par to finanšu rādītājiem, bet arī ilgtspēju. Līdz šim lielāks fokuss bijis uz pārvaldību, nodokļiem un darbiniekiem, taču patlaban būtisku lomu iegūst vides, klimata pārmaiņu faktori un tas, kā uzņēmēji rīkojas, lai mazinātu uzņēmuma darbības negatīvo ietekmi uz šiem aspektiem, vairojot pozitīvo. Banku speciālisti ir izstrādājuši iekšējus rīkus, kas ļauj izvērtēt klientus arī no šī skatupunkta. Taču, redzot, ka Eiropas Centrālā banka un Eiropas banku uzraugs sāk pieprasīt arvien objektīvākus un detalizētākus datus, arī Latvijā šobrīd sāks strādāt gan pie klientu izglītošanas, gan datu pieejamības sekmēšanas, kas palīdzēs attīstīt ESG rīkus un uzlabos precizitāti.

Tas, ko jebkuram uzņēmumam, kurš vēlas saņemt finansējumu savai darbībai un attīstībai, būtu jāspēj sniegt un paskaidrot, ir – informācija par savu pašreizējo siltumnīcefekta gāzu emisiju apjomu, tā cēloņiem, kā arī skaidrs ieguldījumu plāns jomās, kur šīs emisijas plānots mazināt. Tas var būt enerģijas patēriņš, transporta risinājumu optimizācija, produktu dizains, aprītes ekonomikas principu ieviešana savā darbībā un daudz kas cits. Taču jāatzīst, ka patlaban tikai retais uzņēmums šādu informāciju spēj iesniegt.

Izaicinājumi ir divējādi – pirmkārt, pašiem uzņēmumiem lielākoties nav detalizētu un pietiekami precīzu datu par savu klimata ietekmi, otrkārt, nav datu, kas ļautu

uzņēmumus salīdzināt ar savas nozares pārstāvjiem Latvijā un ārpus tās, lai noteiktu, cik augsts vai zems risks ieguldījumam attiecīgajā uzņēmumā ir, ņemot vērā tā sniegumu vai CO₂ "ietilpību". Protams, zināmā mērā labāka situācija ir tiem uzņēmumiem, kuri ir emisiju tirdzniecības shēmas dalībnieki, ārvalstu kapitāla uzņēmumi un eksportējošie uzņēmumi, kuriem līdzīgus datus jau pieprasa to piegādes ķēdēs. Taču vislielākie izaicinājumi turpmākajos gados noteikti būs mazās un vidējās uzņēmējdarbības (MVU) segmenta pārstāvjiem, kas pamatā darbojas vietējā tirgū. MVU klimata pārmaiņu jautājumi nav bijuši tik aktuāli, tomēr, attīstoties prasībām un regulējumam, arī šiem uzņēmumiem, ja tie vēlēties piesaistīt finansējumu, būs jādomā par datu apkopošanu, analīzi un pieejamību. Līdz šim ilgtspēja ir bijusi brīva izvēle, nevis konkurētspējas vai priekšrocību jautājums, taču tas patlaban mainās un arī mazākiem uzņēmumiem pakāpeniski tā kļūs par priekšnoteikumu attīstībai.

Tiesa gan, pēdējā laikā jau vērojama tendence, ka vidēja mēroga klienti sāk konsultēties bankā par to, kādi soļi jāveic tieši ilgtspējas jomā, lai noturētu un uzlabotu savu vērtējumu no bankas skatupunkta. Te gan jāpiebilst, ka ar ilgtspējas politikas izstrādi vien nepietiks – tas noteikti ir solis pareizajā virzienā, taču šai politikai vai stratēģijai jāseko arī konkrētām aktivitātēm ietekmes negatīvo seku mazināšanai.

Uzņēmumiem ir jāņem vērā, ka jau tagad kredītiestādēm ir vadlīnijas, kurās atspoguļoti katrai nozarei un segmentam raksturīgie riski, un, balstoties uz tām, tiek definēts, ar kuriem klientiem attiecīgā kredītiestāde turpinās veiksmīgo sadarbību, bet kuriem jāiegulda zināms darbs, lai mazinātu izaicinājumus, kas izriet no nozares vai uzņēmuma darbības specifikas. Tomēr arī finanšu sektors apzinās, ka uz datiem balstīta ilgtspējas

analīze ir kas jauns gan klientiem, gan pašām bankām, tāpēc attīstība šajā jomā notiks pakāpeniski, kopīgi sadarbojoties. Klientu menedžeri arvien vairāk par šiem jautājumiem komunicē ar klientiem un cenšas palīdzēt apzināties, kādēļ risināmi konkrēti vides, sociālie vai pārvaldības jautājumi un kā to darīt. Līdzās jau minētajiem datiem daudz tiek runāts par to, ka uzņēmumiem kopumā jāpilnveido sava izpratne par klimata pārmaiņu riskiem un tā dēvētās pārkārtošanās (*transition*) pieejām, jāveido skaidra pārvaldība, nosakot, kurš uzņēmumā ar šiem jautājumiem strādā un par tiem atbild, kā arī jāsāk uzkrāt dati par savu pašreizējo ietekmi, lai izdarītu tālākus secinājumus par nepieciešamajām aktivitātēm saistīto risku mazināšanā.

Jāņem vērā, ka bankām no 2022. gada būs jāziņo, kāds ir “zaļo” aktīvu īpatsvars to portfelī, līdz ar to var samērā droši rēķināties, ka konkurence “zaļo” projektu finansēšanā pieaugs, bankām piedāvājot izdevīgākas cenas un plašākas finansējuma iespējas. Taču arī pašiem uzņēmumiem līdz ar to jāpārdomā, ka kredītiestādes līdzās ierastajiem finanšu rādītājiem arvien biežāk salīdzinās rādītājus, kas raksturo, piemēram, ražošanas intensitāti, resursu patēriņu un citus datus.

Datu pieejamības un kvalitātes jomā gan vēl tāls ceļš ejams. Viens no būtiskākajiem dokumentiem, kas turpmākajos gados tiks izmantots, vērtējot finansēšanas iespējas, būs ES Taksonomija. Tomēr katrai bankai atsevišķi apkopot nepieciešamos datus par nozarēm, segmentiem utt. būs ļoti neefektīvi, attiecīgi tās cerīgi raugās publiskā sektora virzienā, kam vajadzētu spēt piedāvāt datu bāzes ar salīdzināmiem datiem. Piemēram, šobrīd ir skaidri identificēta problēma, kas izriet no ES Taksonomijas, proti, tā prasa, lai nekustamajam īpašumam, kas tiek finansēts, būtu vai nu A klase vai arī tas būtu 15% energoefektīvāko īpašumu kategorijā attiecīgajā valstī. Taču datu par nekustamā īpašuma segmenta kopu nav vai arī tie ir ļoti decentralizēti, līdz ar to konkrēta īpašuma piederību 15% labākajiem nav iespējams objektīvi novērtēt!

Šajā kontekstā no publiskā sektora finanšu nozare sagaidītu gan paša publiskā sektora izglītošanos un plašākas sabiedrības izglītošanu ilgtspējas jautājumos, gan stratēģisku vīziju valsts līmenī (tai skaitā, nosakot vienu atbildīgo institūciju, kas koordinētu un nodrošinātu, ka normatīvie akti, kas tiek pieņemti dažādās jomās – transports, lauksaimniecība, ražošana, vide, - veicina valsts kopējo mērķu sasniegšanu; jau šobrīd redzam, ka atsevišķu mērķu sasniegšanai nav skaidra redzējuma vai izpratnes par nepieciešamo finansējumu to sasniegšanai), gan arī iepriekšminētā datu pieejamības jautājuma risināšanu.

FICIL rekomendācijas politikas plānošanai ilgtspējīgas ekonomikas attīstībā

Balstoties uz veikto izpēti un FICIL biedru sniegto informāciju, FICIL izvirza šādas rekomendācijas politikas plānotājiem:

Pastāvīgi attīstīt publiskā sektora izpratni par ilgtspēju, uzņēmumu lomu ilgtspējīgākas tautsaimniecības attīstībā un instrumentiem, kā valsts var veicināt uzņēmumu ieguldījumus un aktivitāti šajā jomā

Nodrošināt skaidru, saprotamu un datos balstītu stratēģisko plānošanu valsts līmenī – lai gan patlaban ir izstrādāti dažādi politikas plānošanas dokumenti, tie bieži nenosaka skaidras attīstības prioritātes, bet gan cenšas aptvert iespējami dažādas darbības jomas. Tāpat plānošanas dokumenti neparedz skaidrus mehānismus un pasākumus noteikto mērķu sasniegšanai

Nodrošināt, ka normatīvais regulējums ir stabils un prognozējams un ļauj ilgtermiņā rēķināties ar noteiktiem politikas uzstādījumiem

Sekmēt, lai politikas plānošanā un tās izpildes uzraudzībā tiktu izmantoti daudzpusīgi un analītiski dati, nevis plānošanas pamatā būtu apsvērumi, kuriem darbības virzieniem ticamāk iespējams piesaistīt finansējumu

Mērķtiecīgi novirzīt publiskās investīcijas ilgtspējīgas tautsaimniecības attīstībā (balstoties uz prioritārajiem darbības virzieniem, kuri, kā minēts iepriekš, jādēfinē)

Pilnveidot valsts pārvaldes struktūru un atbildības līmeņos – patlaban pastāv liela sadrumstalotība valsts pārvaldē, kas izraisa pārlieku vispārīgu politikas plānošanu un sarežģītu tās kontroli, kā arī apgrūtina uzņēmējdarbību, kuras pārstāvjiem līdzīga rakstura jautājumi bieži jārisina ar vairākiem atšķirīgiem resoriem

Attīstīt publiskā iepirkuma regulējumu, lai mazinātu pretrunas starp to un nepieciešamību sekmēt ilgtspējīgāku tautsaimniecību (ilgtspējīgāks uzņēmums nereti iepirkumos var būt mazāk konkurētspējīgs attiecībā pret mazāk ilgtspējīgu uzņēmumu, kurš neiegulda darbiniekos, vides risinājumos u.c.)

Rast efektīvus un mērķtiecīgus risinājumus ēnu ekonomikas un “pelēkās zonas” apkaršanai, jo tā liedz attīstīt ilgtspējīgāku uzņēmējdarbības vidi kopumā, kā arī veido konkurētspējas plaisu, kā norādīts iepriekš

Definēt skaidru valsts politiku attiecībā uz sadarbību ar trešajām valstīm (tai skaitā, piemēram, izejvielu ieguvē, dažādu preču importa jomā, tirdzniecībā u.c.), kuras nav izvirzījušas sev skaidrus klimata mērķus un rīcības virzienus klimata pārmaiņu mazināšanai

Rast risinājumu datu pieejamības un kvalitātes jautājumam attiecībā uz dažādiem tautsaimniecības segmentiem un nozarēm, to sniegumu ilgtspējas jomā un savstarpējo salīdzināmību

Kontakti saziņai

Ieva Kustova

KPMG Baltics AS
ilgtspējas pakalpojumu vadītāja
tālr. 29 482 274
e-pasts ikustova@kpmg.com

Linda Helmane

FICIL izpilddirektore
e-pasts linda.helmane@ficil.lv